

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **Управління процесами формування доходів та витрат підприємства та заходи щодо їх оптимізації**

Виконав: здобувач освіти групи ФК24-1зм
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Скубенич Анастасія Михайлівна
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Дудчик О.Ю.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент ТОВ «Алан»
(місце роботи)

Начальник відділу внутрішнього
аудиту

(посада)
к.е.н., доцент Панасейко С.М.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2026

АНОТАЦІЯ

Скубенич А.М. Управління процесами формування доходів та витрат підприємства та заходи щодо їх оптимізації.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

У роботі розглянуто теоретичні засади управління процесами формування доходів і витрат підприємства, визначено їх роль у забезпеченні фінансової стабільності та ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Проведено аналіз фінансового стану та структури доходів і витрат ТОВ «АСфера», виявлено основні проблеми в системі управління ними. На основі проведеного дослідження запропоновано заходи з оптимізації управління доходами і витратами, спрямовані на підвищення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства. Окрему увагу приділено перспективам удосконалення стратегічної моделі управління доходами й витратами з урахуванням міжнародного досвіду.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Подана на 62 сторінках, містить 16 таблиць, 12 рисунків, 3 сторінки додатків. Список використаних джерел налічує 58 найменувань.

Ключові слова: доходи, витрати, прибуток, фінансове управління, оптимізація, ефективність, підприємство.

Список публікацій здобувача.

Скубенич А.М., Дудчик О.Ю. Оптимізація доходів та витрат підприємства з урахуванням міжнародного досвіду / Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти» – 05.01.2026р. – м. Дніпро. URL: <https://researcheurope.org/book-126>

ANNOTATION

Skubenych A.M. Management of the processes of generating income and expenses of the enterprise and measures to optimize them.

Qualification work for obtaining a Master's degree in specialty 072 "Finance, Banking, Insurance and Stock Market". – University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The paper examines the theoretical foundations of managing the processes of income and expenses formation of an enterprise, defines their role in ensuring financial stability and efficiency of business entities. An analysis of the financial condition and structure of income and expenses of LLC "ASfera" was conducted, identifying the main problems in their management system. Based on the research, measures for optimizing income and expenses management aimed at increasing profitability and competitiveness of the enterprise were proposed. Special attention is paid to the prospects for improving the strategic model of income and expenses management, taking into account international experience.

The Master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices. It is presented on 62 pages, contains 16 tables, 12 figures, 3 pages of appendices. The list of references includes 58 items.

Keywords: income, expenses, profit, financial management, optimization, efficiency, enterprise.

List of the applicant's publications.

Skubenych A.M., Dudchuk O.Yu. Optimization of enterprise income and expenses taking into account international experience / Collection of abstracts of the III International Scientific and Practical Conference "Current State and Trends in the Development of Science and Education" – 05.01.2026 – Dnipro.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	9
РОЗДІЛ 2	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ТОВ «АСФЕРА»	24
2.1	Організаційно-економічна характеристика ТОВ «АСфера»	24
2.2	Дослідження фінансового стану підприємства	26
2.3	Аналіз формування доходів та витрат підприємства	38
РОЗДІЛ 3	ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ЗАХОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	45
3.1	Заходи оптимізації системи управління процесами формування доходів та витрат підприємства	45
3.2	Перспективи вдосконалення стратегічної моделі управління доходами та витратами з урахуванням міжнародного досвіду	49
ВИСНОВКИ		60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		63
ДОДАТКИ		68

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах господарювання ефективно управління доходами та витратами є однією з ключових передумов стабільного розвитку будь-якого підприємства. Постійні зміни у зовнішньому середовищі, коливання цін, нестабільність валютного курсу, зростання вартості ресурсів, а також зміни податкового законодавства вимагають від підприємств гнучкої фінансової політики та виваженого підходу до формування доходів і контролю за витратами.

Своєчасне виявлення резервів збільшення доходів і зниження витрат без втрати якості продукції чи послуг забезпечує підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства. Успішне управління цими процесами сприяє зростанню фінансової стійкості, покращенню структури капіталу та оптимізації грошових потоків, що вкрай важливо в умовах сучасної економічної нестабільності.

Проблематика управління доходами й витратами є надзвичайно актуальною і для українських підприємств, оскільки вітчизняний бізнес функціонує в умовах високих фінансових ризиків, обмеженого доступу до кредитних ресурсів і зниження купівельної спроможності населення. Це вимагає пошуку нових підходів до фінансового планування, удосконалення системи контролю та впровадження інструментів стратегічного управління.

Особливої актуальності тема набуває в контексті посткризового відновлення економіки України, коли підприємства змушені не лише зберігати стабільність, але й адаптуватися до нових ринкових реалій, цифровізації фінансових процесів і вимог міжнародних стандартів управління.

Таким чином, дослідження процесів формування доходів і витрат підприємства, а також розроблення практичних рекомендацій щодо їх оптимізації, є важливим як з теоретичної, так і з прикладної точки зору. Це дозволяє підвищити ефективність управління фінансовими результатами, забезпечити економічну стійкість підприємства та сприяти розвитку

національної економіки загалом.

Питання, присвячені формуванню та використанню фінансових результатів суб'єктів господарювання досліджували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені такі як А.І. Ансофф, В.Г. Андрійчук, І.А. Бланк, Е.Ф. Брігхем, Н.М. Деєва, О.А. Зінченко, К.В. Ізмайлова, Н.Я. Коробов, О.Р. Кривицька, Л.Ю. Мельник, А.М. Поддєрьогін, С.Ф. Покропивний, С. Росса, П.Т. Саблук, Г.В. Савицька, Б.В. Сидяга, С.О. Шарманська, І.П. Склярчук, Е. Хелферта, Є.Ю. Ткаченко, Л.А. Янковська, О.Є. Ширягіна, та інші. Надаючи належне розробкам вищезгаданих вчених, окремі актуальні питання щодо формування та використання прибутку підприємства є мало дослідженими, зокрема слід відзначити, що залишаються недостатньо висвітленими процес формування загальної величини прибутку і схем його використання та напрямки покращення політики управління прибутком підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і практичних засад управління процесами формування доходів та витрат підприємства та розроблення заходів щодо їх оптимізації.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено виконання таких завдань:

- розкрити економічну сутність доходів і витрат підприємства та їх значення у фінансово-господарській діяльності;
- дослідити основні підходи до управління доходами й витратами в сучасних умовах;
- провести аналіз фінансового стану ТОВ «АСфера» та оцінити ефективність формування його доходів і витрат;
- визначити проблеми в системі управління фінансовими результатами підприємства;
- запропонувати напрями та заходи з оптимізації управління доходами і витратами;

– розглянути можливості впровадження міжнародного досвіду у практику фінансового менеджменту українських підприємств.

Об’єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є процес управління доходами та витратами ТОВ «АСфера».

Предметом дослідження є процес формування, принципи та інструменти оптимізації управління доходами та витратами на прикладі ТОВ «АСфера».

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано такі методи: метод логічного узагальнення (для теоретичного обґрунтування сутності, місця та ролі прибутку в діяльності підприємства); методи аналізу і синтезу (для дослідження моделей та методів формування і розподілу прибутку підприємства, а також для систематизації основних положень нормативно-правової бази з питань управління прибутком); дискримінантного аналізу (для дослідження фінансових результатів діяльності підприємства); методи економічного аналізу, зокрема елімінування для здійснення факторного аналізу прибутку; графічний метод (для наочного подання статистичного матеріалу та схематичного зображення ряду теоретичних і практичних положень).

Інформаційні джерела. Теоретичною основою написання даної роботи стало вивчення здобутків вітчизняної наукової думки щодо аналізу формування та розподілу фінансових результатів підприємства відповідно до сучасних умов ведення діяльності. Інформаційна база дослідження включає чинний перелік законодавчих та нормативних актів, інформацію з періодичних спеціалізованих економічних видань та фінансову звітність.

Практичне значення одержаних результатів виражається в теоретико-методологічному обґрунтуванні та узагальненні науково-методичних підходів, а також розробці практичних рекомендацій з метою вдосконалення аналізу та управління витратами, доходами та фінансовими результатами підприємства.

Апробація матеріалів кваліфікаційної роботи. Результати

досліджень «Оптимізація доходів та витрат підприємства з урахуванням міжнародного досвіду», викладені в кваліфікаційній роботі, опрелюднені на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти», м. Дніпро, 05.01.2026р.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 62 сторінках, містить 16 таблиць, 12 рисунків, 3 сторінки додатків. Список використаних джерел складає 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Доходи та витрати є ключовими інформаційними показниками, що використовуються в процесі оперативного і стратегічного управління фінансово-господарською діяльністю підприємств. Для суб'єктів виробничої сфери основну частку доходів формують надходження від реалізації продукції власного виробництва, зокрема та їх частина, яка залишається після покриття матеріальних, трудових та грошових витрат, пов'язаних із процесами виготовлення та збуту продукції. У зв'язку з цим головним завданням підприємств виступає досягнення максимально можливого рівня прибутку за умови мінімізації витрат, що забезпечується раціональним використанням ресурсів і дотриманням принципів економії. Забезпечення оптимального обсягу доходів, достатнього для покриття поточних витрат, виконання податкових зобов'язань та формування прибутку, створює передумови для розширеного відтворення та є визначальною умовою стабільного функціонування більшості господарюючих суб'єктів.

Відповідно до положень статті 5 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 15 «Дохід», українські підприємства визнають доходи у момент збільшення активів або зменшення зобов'язань, що приводить до зростання власного капіталу, за винятком внесків власників, за умови можливості достовірної оцінки таких доходів [32].

Пунктом 8 НП(С)БО 15 встановлено перелік критеріїв, за яких дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів чи інших активів підлягає відображенню в бухгалтерському обліку, а саме: передача покупцеві повного обсягу ризиків і вигід, пов'язаних із правом власності; відсутність у підприємства подальшого контролю та управління реалізованими активами; можливість достовірного визначення суми доходу; наявність впевненості у

зростанні економічних вигід підприємства та можливість надійної оцінки пов'язаних із операцією витрат [32].

Таким чином, ключовими умовами відображення доходів у фінансовій звітності є їх своєчасне визнання та достовірна оцінка. Однією з головних передумов визнання доходу від реалізації є передача покупцеві сукупності ризиків і вигід, пов'язаних із набуттям права власності на продукцію. Водночас Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 18 передбачає дещо інший підхід, згідно з яким достатнім є факт переходу до покупця лише істотних ризиків і вигід, пов'язаних із правами власності [26]. Наприклад, гарантійні зобов'язання, які зазвичай залишаються за продавцем після реалізації продукції, хоча і є ризиком, пов'язаним із правом власності, не визнаються суттєвими та не перешкоджають визнанню доходу.

Сфера застосування НП(С)БО 15 обмежується доходами, отриманими в межах звичайної діяльності підприємства. При цьому дія стандарту не поширюється на окремі види доходів, зокрема доходи від оренди, доходи за будівельними контрактами та інші види надходжень, перелік яких наведено у пункті 3 зазначеного стандарту [32].

Витрати займають важливе місце у системі фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки їх обсяг безпосередньо впливає на фінансовий результат від реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг. Фінансовий результат визначається як різниця між доходами від реалізації та витратами, понесеними на виробництво і збут продукції. Саме витрати формують собівартість продукції, а їх структура та рівень мають суттєвий вплив на ефективність діяльності підприємства. У загальному розумінні витрати розглядаються як сукупність ресурсів, використаних у процесі підготовки виробництва, виготовлення та реалізації продукції [3].

Науковці вітчизняних шкіл фінансового менеджменту зазначають, що в межах національних стандартів бухгалтерського обліку поняття «витрати» ототожнюється з вибуттям або використанням грошових коштів. При цьому під витратами доцільно розуміти сукупність використаних ресурсів,

пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції. Водночас термін «затрати» має інше економічне значення та переважно використовується в системі управлінського обліку [16].

За визначенням Н.М. Цветкової, термін «затрати» доцільно застосовувати для позначення ресурсів, спожитих у процесі виготовлення продукції та включених до її собівартості. Натомість «витрати» характеризують операційну діяльність підприємства і відносяться до витрат періоду, які списуються на фінансовий результат з урахуванням принципів нарахування та відповідності доходів і витрат [54, с. 16].

Г.В. Нашкерська трактує витрати як процес споживання матеріалів, товарів, робіт і послуг з метою отримання доходів, наголошуючи на їх тісному взаємозв'язку з виробничими та збутовими процесами підприємства [34, с. 390].

Податкове законодавство України встановлює, що витрати, які формують собівартість реалізованої продукції, робіт або послуг, визнаються у тому звітному періоді, в якому відображено відповідні доходи (п. 138.4 Податкового кодексу України), тоді як інші витрати визнаються у періоді їх фактичного здійснення з урахуванням встановлених особливостей (п. 138.5 ПКУ) [37]. Таким чином, у податковому обліку також застосовується принцип нарахування та відповідності доходів і витрат.

Відповідно до вимог Податкового кодексу України, до складу собівартості включаються всі витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт або наданням послуг. Натомість у бухгалтерському обліку, згідно з НП(С)БО 16 «Витрати», виробнича собівартість формується за рахунок змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат [18; 33].

Податковий облік передбачає включення всіх загальновиробничих витрат до складу інших витрат. Крім того, НП(С)БО 16 дозволяє включати до собівартості втрати від браку, тоді як податкове законодавство обмежує врахування таких витрат лише випадками технологічно неминучого браку в

межах установлених норм. За відсутності затверджених Кабінетом Міністрів України нормативів підприємства мають право самостійно встановлювати допустимі норми браку з відповідним обґрунтуванням та закріпленням у внутрішніх документах.

Загальний обсяг витрат, що враховується при визначенні об'єкта оподаткування, включає витрати операційної діяльності та інші витрати, структура яких є багатокомпонентною [33].

До витрат операційної діяльності відповідно до Податкового кодексу належать собівартість реалізованої продукції, виконаних робіт і наданих послуг, а також витрати банківських установ [37]. Собівартість, у свою чергу, охоплює витрати на придбання та реалізацію товарів, втрати від браку, а також витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

Інші витрати включають загальновиробничі, адміністративні, збутові, фінансові та інші витрати діяльності, а також витрати майбутніх періодів. У податковому обліку загальновиробничі витрати визнаються у періоді їх понесення, тоді як інші групи витрат обліковуються аналогічно бухгалтерському обліку з урахуванням податкових обмежень та коригувань [33].

Податковий кодекс також встановлює перелік витрат, що не підлягають включенню до складу витрат, зокрема суми авансів та витрати, пов'язані з придбанням товарів і послуг у фізичних осіб-підприємців – платників єдиного податку, за винятком окремих видів діяльності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій [37].

Підтвердженням понесених витрат є первинні бухгалтерські документи, реєстри обліку, фінансова звітність та інші документи, пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів. Узагальнюючи наукові підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, Т.П. Карпової, Л.В. Нападовської, Ю.С. Цал-Цалка, В.М. Панасюка [36; 53], можна зробити висновок, що ефективним інструментом зниження витрат є

система комплексного управління ними, яка базується на поєднанні традиційних методів обліку з сучасними інструментами управлінського аналізу та кореляції доходів і витрат.

Доходи від операційної діяльності формують основу операційних доходів підприємства та є фінансовою базою його розвитку. Вони забезпечують покриття поточних витрат, виконання податкових зобов'язань і формування чистого прибутку, за рахунок якого підприємства збільшують власний капітал, створюють резерви та здійснюють виплати власникам.

Класифікація доходів за відповідними групами визначена НП(С)БО 15 «Дохід» [32] та відображається у Звіті про фінансові результати відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [31] (рис. 1.1).

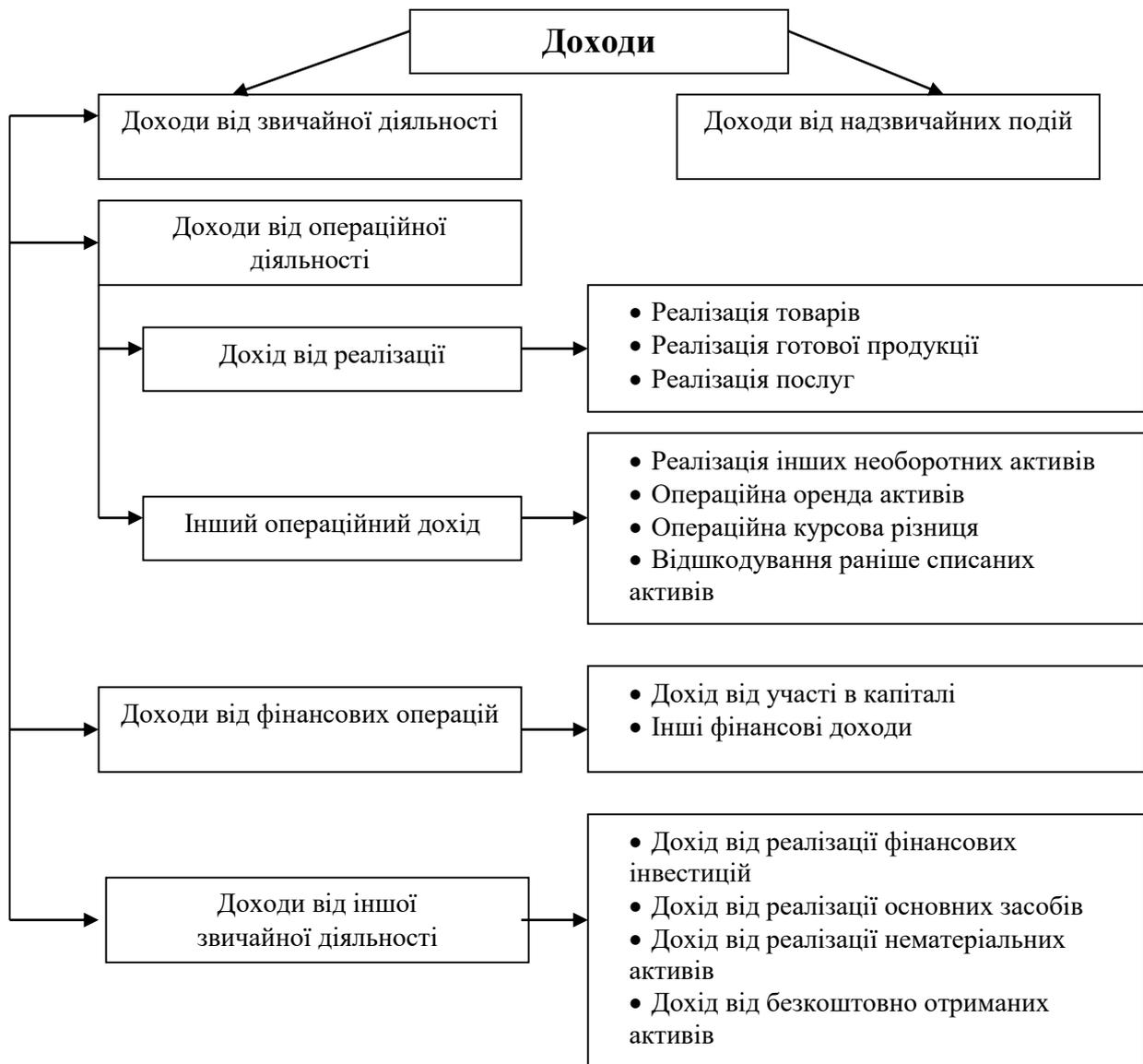

Рис. 1.1. Класифікація доходів [32]

Визнання доходу відбувається у момент збільшення активів або зменшення зобов'язань підприємства, що призводить до зростання власного капіталу, за винятком випадків його збільшення за рахунок внесків учасників, за умови можливості достовірного визначення суми доходу. Практична реалізація системи управління витратами передбачає їх чітке виокремлення, узагальнення та класифікацію за статтями калькуляції й елементами витрат. Усі види витрат залежно від їх економічного змісту підлягають обліку, аналізу та плануванню саме за цими ознаками. Єдиний підхід до групування витрат за елементами для всіх підприємств встановлено НП(С)БО 16 «Витрати» [33], відповідно до якого витрати об'єднуються у п'ять груп: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію та інші операційні витрати (рис. 1.2).

Матеріальні	Витрати на	Відрахування на	Амортизація	Інші
До складу даної групи відносять витрати на паливо та паливно-мастильні матеріали, вартість електроенергії, зносу МШП, витрати на сировину (газу, води), втрати	До складу цього елемента відносять суми основної та додаткової заробітної плати, оплати виконаних робіт за трудовими угодами і договорами	Тут відображають відрахування за встановленими нормами від витрат на оплату праці єдиного соціального внеску	Цей елемент охоплює величину зносу власних та орендованих фондів. Розрахунок проводиться згідно норм амортизаційних відрахувань для повного їх відновлення за балансовою вартістю	Цей елемент носить комплексний характер і охоплює податки, збори, платежі, враховуючи страхові виплати, сплату відсотків за одержаними кредитами, оплату вартості виконаних робіт з сертифікації товарів, оплату залученим

Рис.1.2. Класифікація витрат за елементами

Джерело: розроблено автором на основі джерела [33]

Розмежування витрат за елементами дає змогу виокремити витрати живої та уречевленої праці, поглибити аналітичні дослідження й забезпечити більш обґрунтовану оцінку результатів діяльності підприємства. Водночас слід зазначити, що не всі аспекти господарської діяльності можуть бути повністю розкриті виключно шляхом такого групування, оскільки виникає

необхідність розглядати витрати з позиції їх вартісного виміру. Витрати обігу відображають грошову оцінку матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, спожитих у процесі діяльності підприємства. Вони підлягають обліку, аналізу та плануванню з метою оперативного управління на основі номенклатури статей витрат, які не лише фіксують обсяг витрачених ресурсів, а й характеризують їх цільове призначення та економічний зміст [22].

Таким чином, витрати слід розглядати як вартісне відображення сукупності ресурсів, що використовуються у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства для досягнення визначених цілей. Запропоноване трактування витрат формує методологічне підґрунтя для їх подальшої класифікації та оцінювання [48].

Значна кількість наукових праць присвячена проблематиці класифікації витрат і доходів підприємств, у зв'язку з чим доцільним є використання в подальших дослідженнях класифікаційного підходу, запропонованого професором З.В. Задорожним, як найбільш комплексного та обґрунтованого (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікаційні ознаки витрат підприємства за З.В.Задорожним

Класифікаційні ознаки витрат
Способи включення до собівартості (прямі та непрямі)
Відповідність обсягам виробництва (постійні і змінні)
Відповідність господарським процесам (основні, накладні)
Послідовність віднесення до періоду генерації прибутку (до продукту або до періоду)
За видами (статтями калькуляції, елементами витрат,)
Відповідно до можливості контролю (контрольовані, неконтрольовані)
Відповідно до центрів витрат та центрів відповідальності (за окремими видами продукції, послугами, структурними підрозділами, відповідальними особами)
Згідно з виконуваними управлінськими функціями (виробничі, комерційні, адміністративні)

Джерело: складено за даними [16, с. 66-71]

До наведених в табл.1.1 класифікаційних ознак витрат варто додати

інші ознаки, що прямо чи опосередковано згадуються тими або іншими авторами (рис.1.3):

Рис. 1.3. Групування витрат виробництва продукції (робіт, послуг)

Джерело: складено на даних джерела [16]

Витрати виробництва доцільно групувати за місцями їх виникнення – цехами, дільницями, службами та іншими структурними підрозділами підприємства. За функціональним призначенням розрізняють основні, допоміжні та обслуговуючі виробництва. Основне виробництво охоплює підрозділи, безпосередньо задіяні у виготовленні продукції, тоді як

допоміжні забезпечують його функціонування шляхом ремонту обладнання, постачання інструментів, енергоресурсів і транспортних послуг. Обслуговуючі господарства непромислового характеру включають житлово-комунальні, транспортні та соціально-побутові підрозділи, діяльність яких не пов'язана безпосередньо з виробничим процесом.

З урахуванням техніко-економічних цілей витрати поділяють на основні та накладні. Основні витрати безпосередньо формують собівартість продукції і включають витрати на сировину, матеріали, енергію, оплату праці виробничих робітників та експлуатацію обладнання. Накладні витрати пов'язані з управлінням і обслуговуванням виробництва та поділяються на загальновиробничі й адміністративні.

За складом витрати класифікують на однорідні та комплексні. Однорідні витрати є економічно однозначними і не підлягають подальшому поділу, тоді як комплексні включають сукупність різних видів витрат, зокрема витрати на обслуговування обладнання, амортизацію, внутрішньозаводське транспортування та знос малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Залежно від часу виникнення витрати поділяють на поточні та витрати майбутніх періодів. Поточні витрати формують собівартість продукції звітного періоду, тоді як витрати майбутніх періодів здійснюються наперед, але включаються до собівартості у наступних періодах. За результативністю витрати поділяють на продуктивні, що є економічно обґрунтованими, та непродуктивні, які виникають унаслідок недоліків організації виробництва, браку або простоїв.

Залежно від видів діяльності витрати підприємства групують на витрати звичайної та надзвичайної діяльності, при цьому у межах звичайної діяльності виділяють операційні, фінансові та інвестиційні витрати. Виробничі витрати також класифікуються за елементами та статтями витрат, що дає змогу розмежувати прямі витрати, які безпосередньо відносяться на конкретний вид продукції, та непрямі витрати, що розподіляються між

об'єктами калькулювання за визначеною методикою.

Кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення позитивного фінансового результату та формування умов для його зростання. Саме фінансові результати узагальнюють ефективність господарської діяльності, відображають фінансовий стан підприємства та його потенціал розвитку. В сучасних умовах формування та управління фінансовими результатами виступає ключовим завданням фінансово-господарської діяльності, оскільки вони є основним інтегральним показником її результативності.

У фінансових результатах знаходять своє відображення практично всі аспекти здійснюваної підприємством діяльності: рівень продуктивності праці, ефективність використання основних засобів, матеріальних, грошових та трудових ресурсів, рівень собівартості реалізованої продукції, показники її якості, обсягів та ціни реалізації.

Для того щоб правильно відобразити наслідки операцій з розподілу фінансового результату для будь-якого підприємства, потрібно ідентифікувати наявні види прибутку та класифікувати їх, оскільки залежно від виду відрізняється відображення у звітності.

Залежно від методів розрахунку, видів діяльності, від результатів деяких операцій НП(С)БО регламентовано різновиди прибутку (рис. 1.4).

Господарські операції, пов'язані з відображенням формування прибутку, здійснюються згідно вимог законодавства. При розподілі прибутку в основному передбачено нарахування за рахунок прибутку дивідендів засновникам та формування резервного капіталу. Оскільки резервний капітал формується у перші роки створення підприємства, тому прибуток в основному використовувався на виплату дивідендів. Передбачено також інше використання прибутку на розсуд власників. Наприклад, використання прибутку для сплати податків і зборів, на розвиток підприємства (здійснення природоохоронних заходів, вдосконалення технологій і організації виробничого процесу тощо), соціальні програми і фонди матеріального

заохочення працівників. За рахунок коштів, відрахованих від прибутку на матеріальне заохочення, виплачується винагорода працівникам за підсумками роботи за рік та інші виплати згідно з колективним договором, що діє на підприємстві, що дозволить підвищити продуктивність праці, а отже буде першим кроком до підвищення ефективності бізнес-процесів.

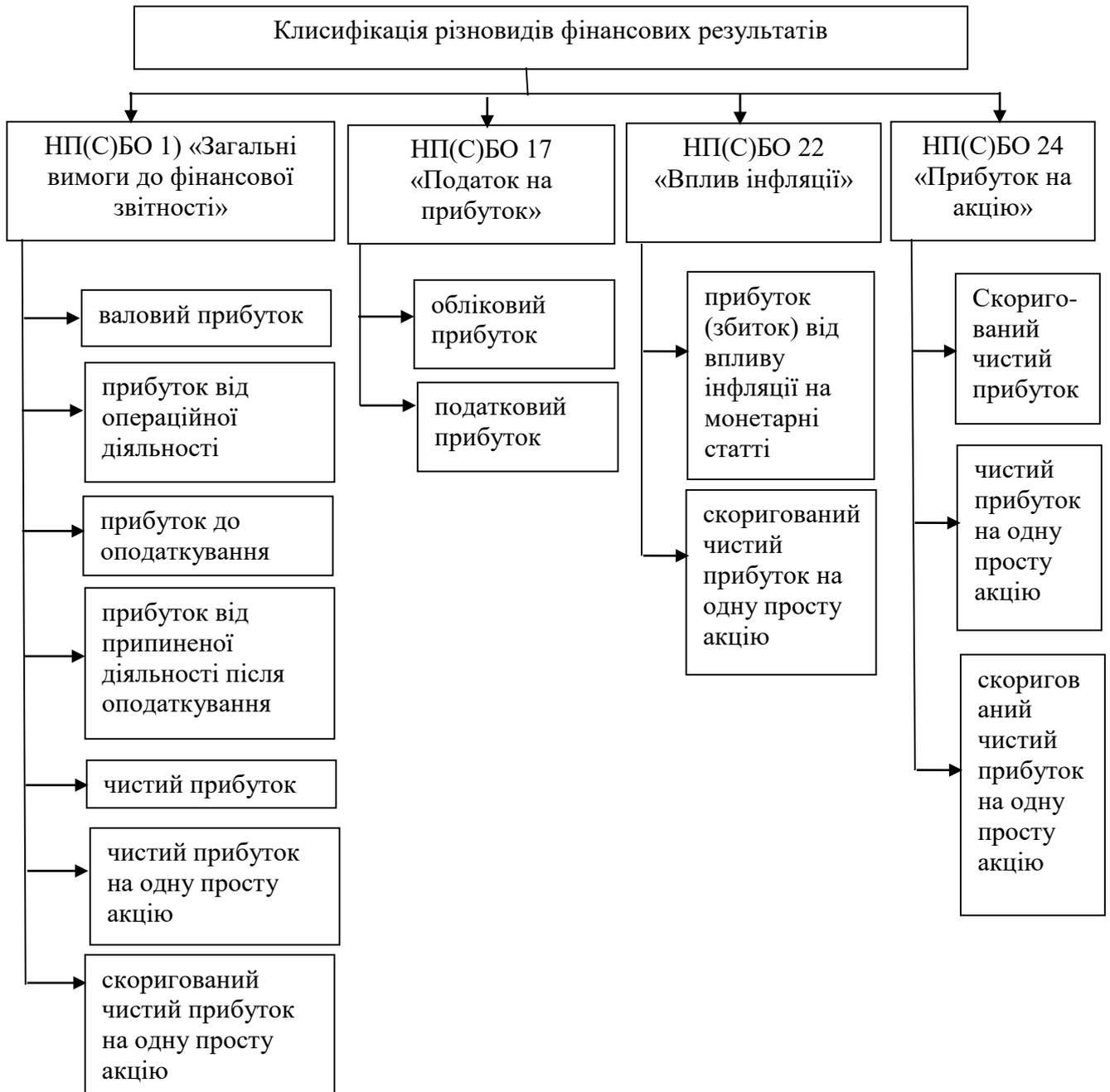

Рис.1.4. Різновиди прибутку відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [29; 30; 31; 32]

Чистий прибуток є остаточним результатом діяльності підприємства. Його розподіл і використання залежить виключно від власників і керівництва підприємства. Формування чистого прибутку розглянуто на рисунку 1.5.

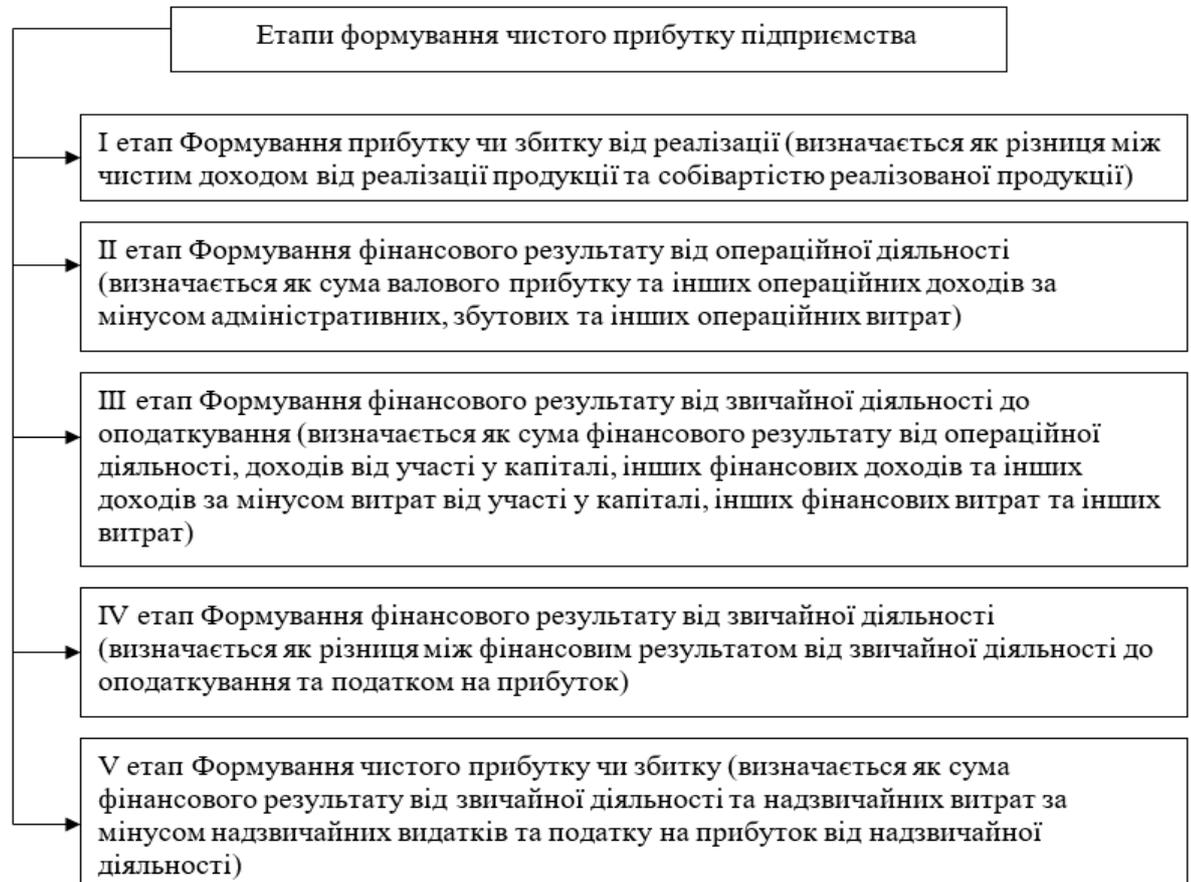

Рис. 1.5. Механізм формування чистого прибутку підприємства

Джерело: розроблено автором на основі джерела[31]

Відповідно до вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [31], складання фінансової звітності здійснюється за принципом нарахування, тобто відповідності витрат та доходів. Відповідно до цього принципу, при розрахунку фінансових результатів звітного періоду необхідне проведення порівняння доходів даного звітного періоду та понесених витрат, що здійснені з метою одержання таких доходів. При цьому відображення доходів та витрат в бухобліку та фінансовій звітності відбувається в момент їх здійснення, не зважаючи на час та місце сплати. Для раціональної організації фінансового управління формування та

використання прибутку необхідно дотримуватись вимог всіх чинних нормативно-правових актів та розробляти власну фінансову політику підприємства, яка б не суперечила чинному законодавству, враховувала специфіку діяльності конкретного підприємства та адаптацію вітчизняного управління прибутком до міжнародних стандартів.

Розглянемо підготовку підприємством звіту про фінансові результати за вимогами національних та міжнародних стандартів. На сьогодні відсутній окремий міжнародний стандарт фінансової звітності, що охоплював би методологічний підхід до формування звіту про прибутки та збитки. Загальні рекомендації щодо звіту про сукупні доходи (у МСФЗ - звіту про прибутки та збитки) містяться в МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [25], а рекомендації щодо складання скороченого звіту про прибутки та збитки - в МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність» [27].

За національними та міжнародними стандартами визнають доходи, витрати, прибутки та збитки як статті звіту про прибутки та збитки. Відповідність між вимогами національних та міжнародних стандартів обліку та розрахунком прибутку підприємства згруповано та представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку прибутку (фінансових результатів) підприємства

Вітчизняна практика		Міжнародна практика	
Номер	Назва	Номер	Назва
НП(С)БО 1	«Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСБО 1	«Подання фінансової звітності»
		МСБО 11	«Будівельні контракти»
		МСБО 20	«Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу»
		МСБО 23	«Витрати на позики»
		МСБО 38	«Нематеріальні активи»

Джерело: складено за даними [25; 31; 36; 42; 46]

Розглядаючи практику фінансової звітності в інших країнах, оскільки в більшості країн не існує стандартного формату звіту про прибутки та збитки, компаніям дозволено самостійно обирати формат цього звіту, і для його складання використовуються два формати: однорівневий та багаторівневий.

Між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку існують певні відмінності щодо порядку подання статей фінансової звітності. Зокрема, в українській практиці виручка від реалізації визначається на підставі сум, отриманих у результаті виконання робіт, надання послуг та здійснення фінансово-господарських операцій. Такі надходження визнаються доходами від звичайної діяльності за умови їх відображення в бухгалтерському обліку відповідно до чинних нормативно-правових вимог та оцінюються у грошовому вимірі з урахуванням договірних умов, наданих знижок, курсових і сумових різниць, змін умов договорів, а також негрошових форм розрахунків тощо.

У міжнародній практиці чистий обсяг закордонних продажів визначається шляхом коригування суми реалізації на величину наданих знижок і вартості повернених товарів. Ще однією відмінністю є трактування статті «Інші доходи і витрати», яка в зарубіжній звітності подається як «Incidental gains and losses». Після включення таких доходів і витрат до фінансового результату від реалізації (за НП(С)БО) або операційної діяльності (за МСФЗ) формується показник прибутку (збитку) до оподаткування, що має однакове найменування в обох системах обліку.

Попри те, що Міжнародні стандарти фінансової звітності стали методологічною основою для розроблення Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, між ними й досі зберігаються суттєві розбіжності. По-перше, МСФЗ допускають можливість відхилення керівництва від окремих вимог стандартів у разі їх недоцільності, тоді як НП(С)БО такої альтернативи не передбачають. По-друге, в Україні відсутній аналог Концептуальної основи МСФЗ, а загальні принципи та методологічні засади фінансової звітності закріплені в Законі України «Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні» [17] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [31]. Хоча зміст основних принципів у МСФЗ і НП(С)БО загалом подібний, їх систематизація та акценти різняться. Зокрема, Концептуальна основа МСФЗ визначає фундаментальні припущення безперервності діяльності та нарахування доходів і витрат, тоді як у вітчизняному законодавстві вони входять до переліку загальних принципів бухгалтерського обліку. Окремі принципи, такі як обачність, превалювання сутності над формою та повне висвітлення, у МСФЗ розглядаються як якісні характеристики фінансової звітності, що забезпечують її достовірність. Перелік таких характеристик, зокрема доречність, надійність, порівнянність і доступність інформації, закріплений як у Концептуальній основі МСФЗ, так і в НП(С)БО 1.

Крім того, питання подання фінансової звітності, які регламентуються МСБО 1 [25], в українській практиці врегульовані НП(С)БО 1 [31]. При цьому МСБО 1 не встановлює жорстких форм чи структури звітності, надаючи підприємствам певну гнучкість, тоді як НП(С)БО 1 чітко визначає форми фінансової звітності та приміток до неї, обмежуючи можливість введення додаткових статей. Водночас МСФЗ не поширюються на несуттєві статті, тоді як у НП(С)БО поняття суттєвості прямо не визначене, а порядок її застосування регламентується методичними рекомендаціями Міністерства фінансів України, які містять, зокрема, кількісні критерії оцінки суттєвості інформації.

Практика реформування системи фінансового обліку та застосування нормативно-правової бази засвідчила наявність низки невирішених і недостатньо узгоджених питань, пов'язаних з обліком, аналізом формування та використання прибутку підприємств. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність подальших теоретичних досліджень і розроблення методичних підходів, спрямованих на вдосконалення системи управління процесами формування та використання прибутку суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ТОВ «АСФЕРА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «АСфера»

Товариство з обмеженою відповідальністю «АСфера» було зареєстроване у 2022 році. Юридична адреса підприємства - м. Дніпро, проспект Слобожанський, 31Д. Статутний капітал становить 10 000 гривень. Керівником є директор Лахно Олена Олександрівна, засновником і власником - Крупельницька Ірина Анатоліївна. Підприємство працює на загальній системі оподаткування та є платником податку на додану вартість [35; 40].

Основним видом діяльності ТОВ «АСфера» є оптова торгівля хімічними продуктами. Крім цього, підприємство здійснює посередницьку діяльність у торгівлі сільськогосподарською сировиною, зерном, насінням, кормами для тварин, а також займається неспеціалізованою оптовою торгівлею, роздрібною реалізацією добрив, насіння, засобів захисту рослин та супутньої продукції. Компанія також надає послуги зі зберігання товарів, оренди обладнання та консалтингу у сфері комерційної діяльності.

Місцезнаходження у місті Дніпро забезпечує вигідні умови для розвитку бізнесу завдяки розвиненій логістичній інфраструктурі. Підприємство має власну матеріально-технічну базу, зокрема сучасний складський комплекс, що дозволяє ефективно здійснювати зберігання та транспортування товарів по всій території України. На кінець 2024 року чисельність працівників становила близько тридцяти осіб.

Основні показники діяльності підприємства представлено в табл. 2.1.

За результатами фінансової звітності спостерігається поступове зростання основних показників діяльності. У 2022 році дохід підприємства становив близько 3,6 млн грн, у 2023 році - понад 63 млн грн, а у 2024 році -

понад 168 млн грн. Водночас чистий прибуток зріс із 32 тис. грн у 2022 році до майже 4 млн грн у 2024 році. Таке зростання свідчить про активне розширення ринкових позицій та підвищення ефективності господарської діяльності [50].

Таблиця 2.1

Фінансові показники діяльності ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022, %
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	3 553,3	63 765,3	168 093,0	+4629,5
Чистий прибуток, тис. грн	32,1	443,2	3 920,7	+12 113,7
Вартість активів, тис. грн	4 804,1	184 024,4	124 201,0	+2485,5
Зобов'язання, тис. грн	4 762,0	183 539,1	119 795,0	+2415,2
Коефіцієнт автономії, частка	0,009	0,003	0,035	+288,9
Рентабельність продажів, %	0,9	0,7	2,3	+1,4

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності [50]

З даних таблиці видно, що підприємство демонструє динамічне зростання фінансових результатів. Протягом аналізованого періоду обсяг доходів збільшився більш ніж у 45 разів, а чистий прибуток - у понад 120 разів. Це свідчить про активну фазу становлення підприємства, розширення обсягів діяльності та підвищення ефективності використання ресурсів.

Показник рентабельності продажів у 2024 році становив 2,3 %, що є позитивним результатом для компанії, яка лише нещодавно вийшла на ринок. Коефіцієнт автономії поступово зростає, проте залишається відносно низьким, що свідчить про значну залежність від залученого капіталу [56].

Основними факторами позитивної динаміки є розширення клієнтської бази, поліпшення логістики, активна маркетингова політика та ефективне управління витратами. Разом з тим, високий рівень зобов'язань вказує на потребу в удосконаленні фінансового менеджменту.

Активи компанії у 2023 році досягали понад 184 млн грн, тоді як у 2024 році становили близько 124 млн грн. Зобов'язання підприємства також залишаються значними, що вказує на активне використання залучених фінансових ресурсів. Співвідношення активів і зобов'язань свідчить про потребу у вдосконаленні фінансового менеджменту та підвищенні ефективності управління оборотним капіталом.

Компанія працює на ринку агрохімічної продукції, зосереджуючись на забезпеченні фермерських господарств засобами захисту рослин, мікродобривами та іншими агрономічними рішеннями. Основними конкурентними перевагами є надійність постачання, якість продукції, професійний супровід клієнтів та орієнтація на інноваційні рішення у сфері сільського господарства.

Серед сильних сторін підприємства можна відзначити динамічний розвиток, позитивну фінансову динаміку, наявність логістичної інфраструктури та гнучку систему управління. Разом з тим, відносно молодий вік компанії, високий рівень зобов'язань та залежність від ринкової кон'юнктури створюють певні ризики для стабільності її діяльності.

У цілому ТОВ «АСфера» є сучасним і перспективним підприємством, що демонструє стабільне зростання фінансових результатів та поступово зміцнює свої позиції на ринку. Отримані показники діяльності свідчать про ефективне управління доходами і витратами, що створює міцну основу для подальшого розвитку та оптимізації фінансової стратегії компанії.

2.2. Дослідження фінансового стану підприємства

Ефективне управління фінансами є ключовою умовою стабільного розвитку будь-якого підприємства. Фінансовий стан відображає реальні результати діяльності, рівень забезпеченості ресурсами, структуру капіталу та здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Аналіз фінансового стану дозволяє виявити тенденції зміни доходів і витрат, визначити резерви

підвищення прибутковості та сформувати обґрунтовані управлінські рішення.

Дослідження фінансових показників є особливо важливим для ТОВ «АСфера», оскільки підприємство активно розвивається на ринку хімічної та аграрної продукції, постійно розширює обсяги реалізації, збільшує кількість партнерів і персоналу. В умовах високої конкуренції та нестабільності зовнішнього середовища аналіз фінансового стану дає змогу оцінити ефективність управління ресурсами та визначити напрямки подальшого вдосконалення фінансової політики.

Для проведення дослідження використано офіційні дані фінансової звітності підприємства за 2022-2024 роки, а також квартальну звітність за три квартали 2025 року в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка основних фінансово-економічних показників
ТОВ «АСфера» за 2022–2025 рр.**

Показник	2022	2023	2024	3 кв. 2025	Відхилення 2024/2022, %
Дохід, тис. грн	3 553,3	63 765,3	168 093,0	109 965,7	+4632
Чистий прибуток, тис. грн	32,1	443,2	3 920,7	2 466,6	+12115
Активи, тис. грн	4 804,1	184 024,4	124 201,0	68 922,9	+2485
Зобов'язання, тис. грн	4 762,0	183 539,1	119 795,0	62 050,3	+2416
Кількість працівників, осіб	2	24	31	23	+1450

Джерело: складено автором на основі офіційної фінансової звітності ТОВ «АСфера» [50]

Як видно з даних таблиці, протягом 2022-2024 років підприємство демонструвало стрімке зростання обсягів діяльності. Дохід зріс більш ніж у 46 разів, а чистий прибуток - у понад 120 разів. Така позитивна динаміка свідчить про активне розширення ринкової присутності, зростання обсягів продажів і підвищення ефективності господарювання.

Водночас у 2025 році, за результатами трьох кварталів, спостерігається незначне зменшення активів та зобов'язань, що може бути пов'язано зі скороченням запасів або реструктуризацією капіталу. Незважаючи на це, фінансові результати залишаються позитивними, що вказує на стабільність фінансової моделі компанії.

Для більш детального аналізу фінансового стану розглянемо основні показники фінансової стійкості та ліквідності підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «АСфера»

Показник	Формула розрахунку	2022	2023	2024	3 кв. 2025	Оптимальне значення
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Активи	0,01	0,003	0,035	0,10	$\geq 0,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,1	1,2	1,5	1,4	1,0–2,0
Коефіцієнт фінансового левериджу	Зобов'язання / Власний капітал	149	418	28	9	$\leq 2,0$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	(Власний капітал – Необоротні активи) / Оборотні активи	0,01	0,02	0,08	0,11	$\geq 0,1$

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності [50]

Отримані результати свідчать, що підприємство активно використовує позикові кошти для розвитку бізнесу, однак поступово знижує боргове навантаження. У 2024-2025 роках коефіцієнт фінансового левериджу помітно зменшився, що свідчить про поліпшення структури капіталу та підвищення фінансової незалежності.

Рівень поточної ліквідності відповідає нормативним значенням, що означає достатню спроможність компанії виконувати короткострокові зобов'язання. У 2025 році коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами вперше досяг оптимального рівня, що є позитивною тенденцією для

забезпечення фінансової стійкості.

Для комплексного аналізу фінансового стану важливо розглянути структуру активів та пасивів підприємства. Дані таблиці 2.4 відображають динаміку змін у складі активів ТОВ «АСфера» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.4

Динаміка та структура активів балансу ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Назва рядка	2022, тис. грн	%	2023, тис. грн	%	2024, тис. грн	%
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	0	0	454,4	0,2	2 409,6	1,9
Незавершені капітальні інвестиції	0	0	126,3	0,1	7,5	0,0
Основні засоби	0	0	1 999,3	1,1	1 119,4	0,9
Усього за розділом I	0	0	2 580,0	1,4	3 536,5	2,8
II. Оборотні активи						
Запаси	243,5	5,1	73 343,6	39,9	74 846,0	60,2
у тому числі готова продукція	241,8	5,0	68 556,2	37,3	64 863,5	52,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3 791,3	78,9	13 613,5	7,4	5 874,9	4,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	30,0	0,6	14 246,5	7,7	11 730,0	9,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	0	0	67 207,8	36,5	22 018,2	17,7
Гроші та їх еквіваленти	739,3	15,4	10 132,1	5,5	3 169,9	2,6
Витрати майбутніх періодів	0	0	2 900,9	1,6	3 025,5	2,4
Усього за розділом II	4 804,1	100	181 444,4	98,6	120 664,5	97,2
Баланс	4 804,1	100	184 024,4	100	124 201,0	100

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності [50]

Аналіз структури активів показує, що підприємство має переважно оборотні активи, частка яких становить понад 97% у загальній структурі. Основну частку оборотних активів складають запаси готової продукції (60,2% у 2024 році), що характерно для торговельних підприємств.

За звітний період значення запасів збільшилося до 74 846,0 тис. грн. Це свідчить про збільшення запасів готової продукції, що може бути пов'язане зі зростанням обсягів закупівель під майбутню реалізацію або сезонністю попиту на агрохімічну продукцію.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги демонструє тенденцію до зниження як в абсолютному, так і у відносному вираженні: з 78,9% у 2022 році до 4,7% у 2024 році. Це є позитивною тенденцією, яка свідчить про поліпшення управління дебіторською заборгованістю та скорочення термінів її погашення.

Водночас частка грошових коштів скоротилася з 15,4% у 2022 році до 2,6% у 2024 році, що може вказувати на активне використання обігових коштів у господарській діяльності.

Структура активів підприємства наведена на рис. 2.1.

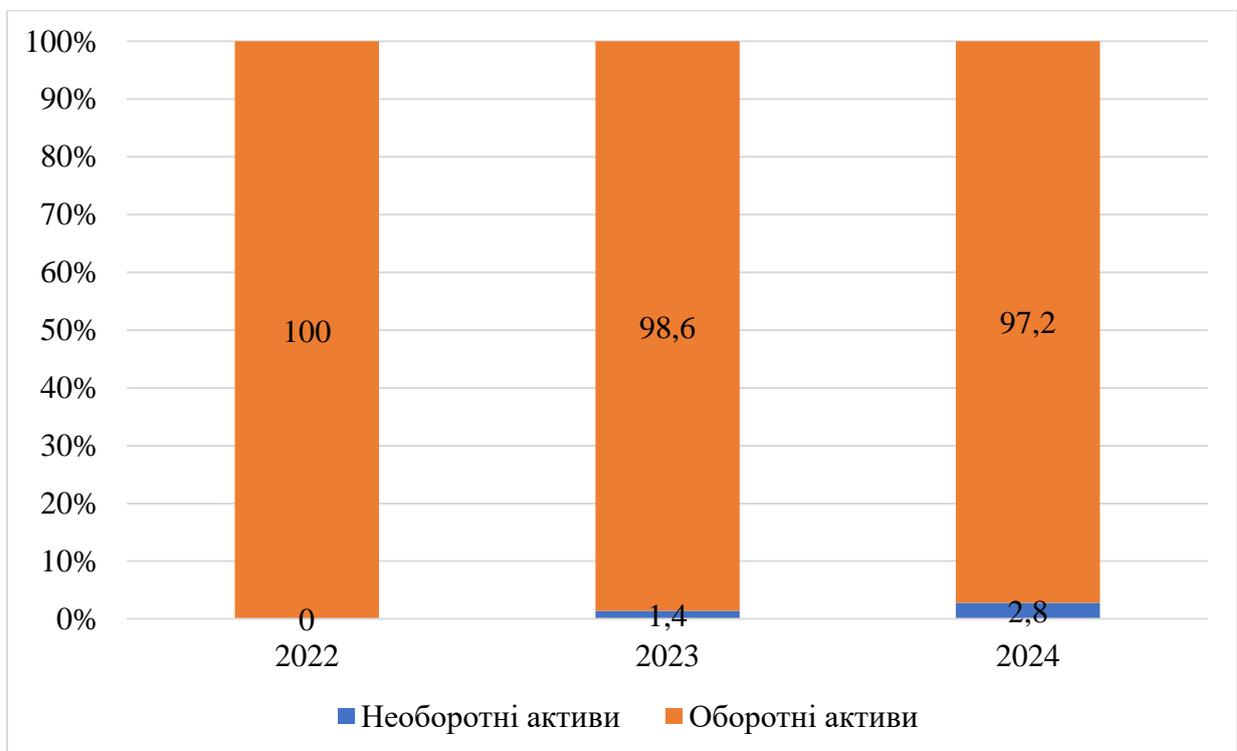

Рис. 2.1. Динаміка структури активів ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Як видно з рис. 2.1, структура активів ТОВ «АСфера» протягом досліджуваного періоду залишається відносно стабільною з переважанням оборотних активів. У 2024 році частка необоротних активів становить лише 2,8%, що є характерним для торговельних підприємств, оскільки основна діяльність не потребує значних інвестицій у виробниче обладнання та будівлі, а зосереджена в запасах (у т.ч. готовій продукції) та дебіторській

заборгованості.

Структура активів, і в першу чергу оборотних, не є сталою величиною. Данні рисунків 2.2 та 2.3 демонструють суттєві зміни в 2024 році у порівнянні з 2023 роком.

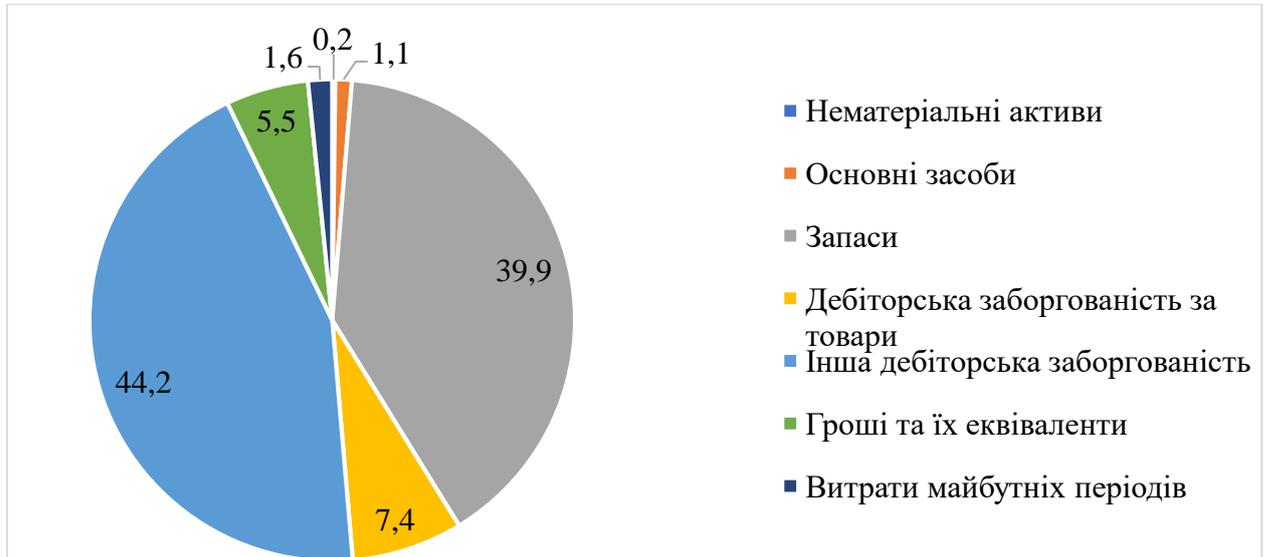

Рис. 2.2. Структура активів ТОВ «АСфера» у 2023 році

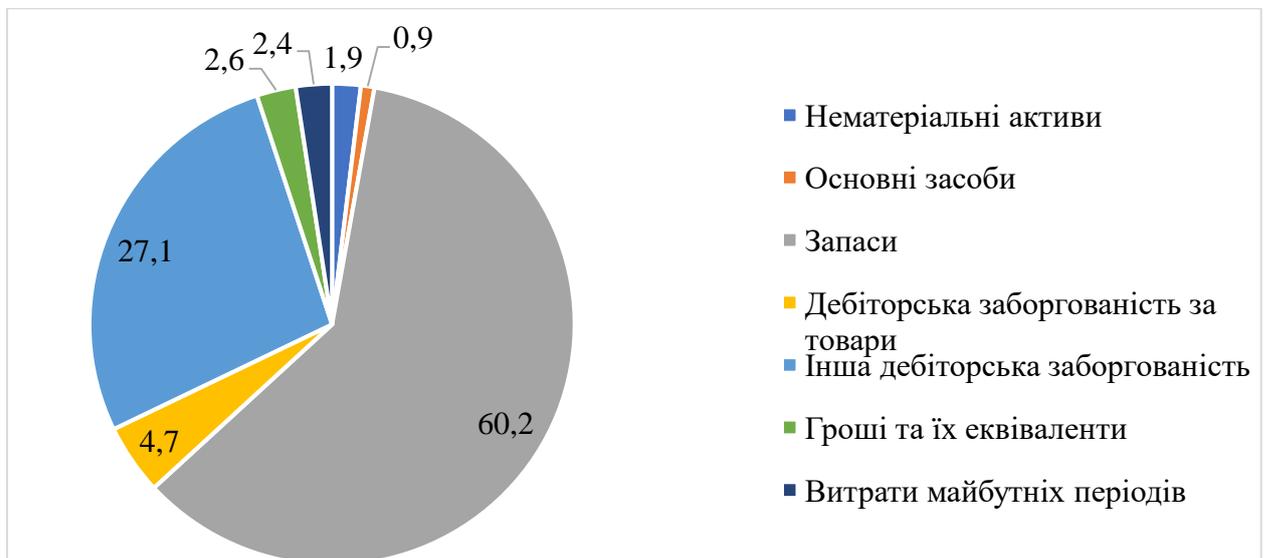

Рис. 2.3. Структура активів ТОВ «АСфера» у 2024 році

Детальний розгляд структури оборотних активів показує, що найбільшу частку займають запаси і їх частка збільшилась з 39,9% в 2023 році до 60,2% у 2024 році. Це свідчить про значні обсяги закупівель товарів для подальшої реалізації. Друге місце посідає інша дебіторська

заборгованість, яка суттєво скоротилась з 44,2% до 27,1%, це відбулось на фоні зростання частки дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом і (з 7,7% до 9,4%) і зменшення частки іншої поточної дебіторської заборгованості з 36,5% до 17,7%, що може бути пов'язано з авансовими платежами постачальникам або іншими операційними розрахунками. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становить лише 4,7%, (в 2023 році – 7,7%) що вказує на ефективну політику роботи з покупцями та мінімізацію ризику неповернення коштів.

Інформативною є і оцінка зміни активів підприємства в часі (рисунок 2.4), яка наочно відображає стрімкі зміни в майні підприємства.

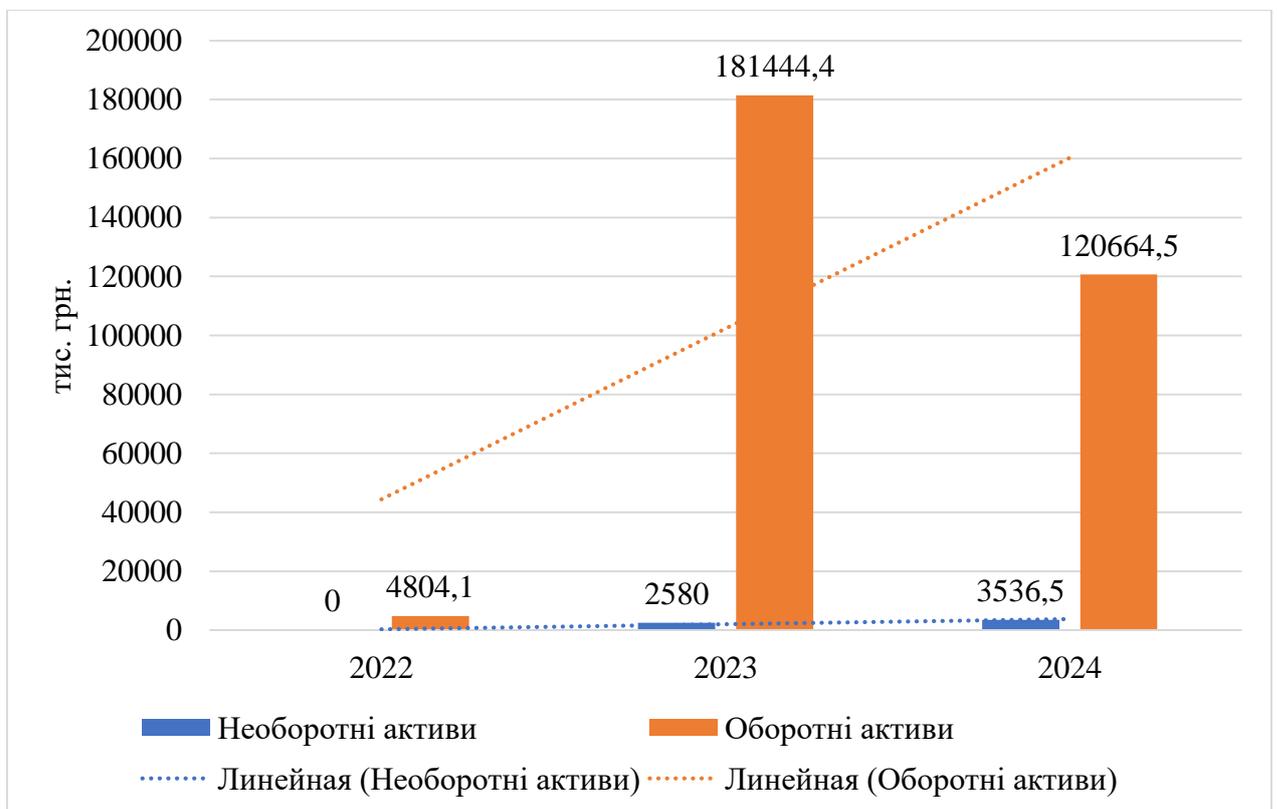

Рис. 2.4. Динаміка активів ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Стрімке зростання активів в 2023 році свідчить про розвиток підприємства. Скорочення активів в 2024 році порівняно з 2023 роком відбулось за рахунок оборотних активів, при зростанні необоротних активів на 956,5 тис. грн або на 37,1%. Зменшення оборотних активів

супроводжувалось скороченням всіх видів дебіторської заборгованості, і в першу чергу іншої поточної дебіторської заборгованості більш ніж в 3 рази і дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – в 2,3 рази. При цьому запаси і витрати майбутніх періодів збільшились, що вказує на вкладання коштів в подальший розвиток підприємства.

Проаналізуємо фінансові ресурси підприємства, тобто його пасиви (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка та структура пасивів балансу ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Назва рядка	2022, тис. грн	%	2023, тис. грн	%	2024, тис. грн	%
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	10,0	0,2	10,0	0,0	10,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	32,1	0,7	475,3	0,3	4 396,0	3,5
Усього за розділом I	42,1	0,9	485,3	0,3	4 406,0	3,5
III. Поточні зобов'язання						
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	50 001,7	27,2	42 976,0	34,6
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4 762,0	99,1	115 269,1	62,7	59 422,7	47,8
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	0	0	0	0	6,9	0,0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	0	0	0	0	15,3	0,0
Інші поточні зобов'язання	0	0	18 268,3	9,9	17 374,1	14,0
Усього за розділом III	4 762,0	99,1	183539,1	99,7	119795,0	96,5
Баланс	4 804,1	100	184024,4	100	124201,0	100

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності [50]

Загальний підсумок пасиву в 2024 році зріс порівняно з 2022 роком майже в 26 разів, а порівняно з 2023 роком скоротився на 59823,4 тис. грн. або на 32,5%. Ці зміни відбулись за рахунок скорочення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 55846,4 тис. грн. або 48,4% і поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями

на 7025,7 тис. грн. або 14,1%. Не зважаючи на ці зміни, підприємство має значні зобов'язання перед постачальниками і кредиторами, які необхідно враховувати при управлінні оборотними активами та ліквідністю підприємства.

Узагальнено зміна динаміки капіталу підприємства представлена на рисунку 2.5.

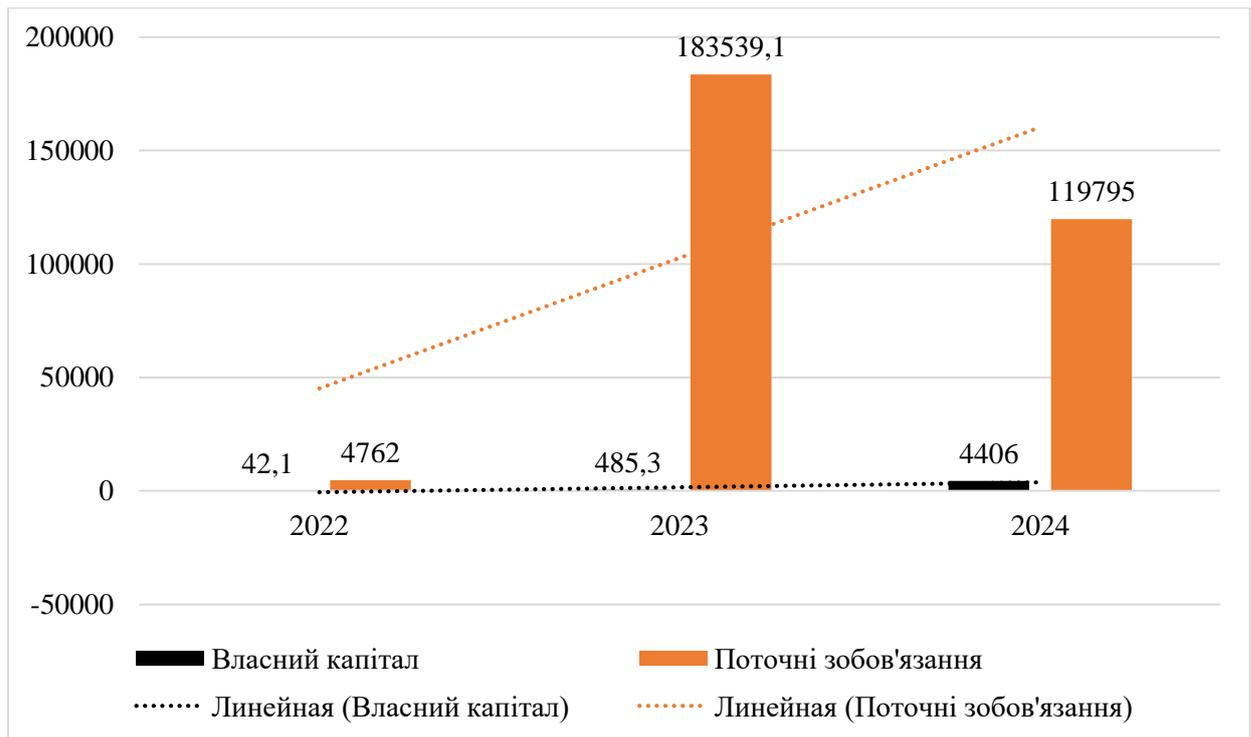

Рис. 2.5. Динаміка пасивів ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Позитивною тенденцією є зростання власного капіталу за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку: з 32,1 тис. грн у 2022 році 485,3 тис. в 2023 році і до 4396,0 тис. грн. у 2024 році, що свідчить про ефективну діяльність підприємства. При такій незначній питомій вазі власного капіталу, зменшення поточних зобов'язань також є позитивним явищем.

На рисунку 2.6 наведена структура капіталу підприємства і його зміна протягом 2022-2024 років. Аналіз структури пасивів показує, що підприємство має критично низьку частку власного капіталу: лише 3,5% у 2024 році. Це свідчить про високу залежність від зовнішнього фінансування. Основу пасивів становлять поточні зобов'язання (96,5%), серед яких

найбільшу частку займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (47,8%). Позитивним є зменшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги з 99,1% в 2022 році та 62,7% в 2023 році до 47,8% в 2024 році. Але кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську, що може призвести до проблем з ліквідністю.

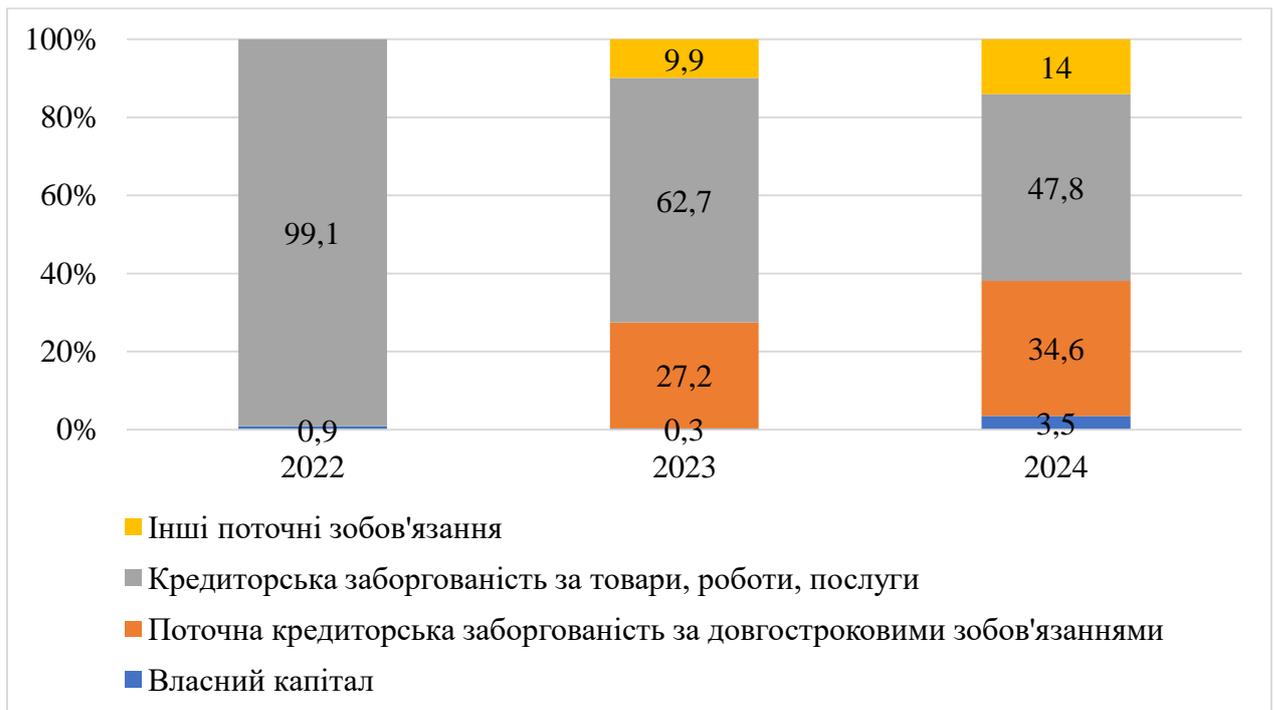

Рис. 2.6. Динаміка структури пасивів ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Для оцінки ефективності діяльності підприємства проведемо аналіз рентабельності. Рентабельність - це важливий відносний показник ефективності господарської та фінансової діяльності підприємства.

Показники рентабельності визначаються шляхом порівняння різних показників прибутку з вкладеним капіталом, обсягом продажу, використаними ресурсами, витратами тощо.

Розглянемо основні показники рентабельності підприємства:

1. Рентабельність продажів:

$$Pn = \left(\frac{\text{ВП}}{\text{Дохід}} \right) \times 100\% \quad (2.1)$$

де ВП - валовий прибуток підприємства, грн.; Дохід - чистий дохід від реалізації, грн.

2. Рентабельність активів:

$$Pa = \left(\frac{\text{ЧП}}{A} \right) \times 100\% \quad (2.2)$$

де ЧП - чистий прибуток підприємства, грн.; А - середня сума активів балансу підприємства, грн.

3. Рентабельність власного капіталу:

$$P_{вк} = \left(\frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \right) \times 100\% \quad (2.3)$$

де ВК - сума власного капіталу, грн.

4. Рентабельність витрат:

$$P_{в} = \left(\frac{\text{ВП}}{C} \right) \times 100\% \quad (2.4)$$

де С - загальна виробнича собівартість, грн.

Проведемо розрахунок показників рентабельності ТОВ «АСфера» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Показники рентабельності ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022, п.п.
Рентабельність продажів, %	0,9	0,7	2,3	+1,4
Рентабельність активів, %	0,7	0,2	3,2	+2,5
Рентабельність власного капіталу, %	76,2	91,3	89,0	+12,8
Рентабельність витрат, %	1,0	0,7	2,4	+1,4

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності [50]

У період 2022-2024 рр. ТОВ «АСфера» продемонструвало стрімке зростання ключових фінансових результатів. Зокрема, дохід зріс із 3,55 млн грн у 2022 році до 168,09 млн грн у 2024 році, тобто майже у 46 разів. Таке підвищення свідчить про ефективне розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності продукції та результативну роботу менеджменту щодо залучення нових клієнтів.

Чистий прибуток зріс з 32,1 тис. грн у 2022 році до 3,92 млн грн у 2024 році. Це зростання більш ніж у 120 разів демонструє, що підприємство не лише збільшило обсяги реалізації, але й значно підвищило ефективність своєї діяльності. У 2025 році, за результатами трьох кварталів, отримано 2,47 млн грн прибутку, що дає підстави прогнозувати ще один рік із позитивним фінансовим результатом.

Кількість працівників також стабільно зростала - від 2 осіб у 2022 році до 31 у 2024 році, що вказує на розширення виробничої бази, створення нових робочих місць і розвиток кадрового потенціалу.

Водночас у 2024 році спостерігається зниження загальної суми активів і зобов'язань порівняно з 2023 роком. Це свідчить про оптимізацію структури балансу: підприємство скорочує обсяги залучених коштів, підвищує частку власного капіталу та знижує боргове навантаження.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зазначити, що фінансовий стан ТОВ «АСфера» у 2022-2025 рр. характеризується позитивною тенденцією до зростання, високим рівнем рентабельності та стабільністю фінансових потоків. Підприємство демонструє ефективне використання ресурсів і має потенціал для подальшого розвитку. Основним завданням на наступні роки є зміцнення власного капіталу, підвищення інвестиційної привабливості та вдосконалення системи фінансового контролю.

2.3. Аналіз формування доходів та витрат підприємства

Формування доходів і витрат є ключовим аспектом фінансового управління підприємства, оскільки від їхньої збалансованості залежить прибутковість, фінансова стійкість та здатність до розвитку. Для ТОВ «АСфера» ці процеси мають стратегічне значення, адже компанія функціонує на конкурентному ринку оптової торгівлі хімічними продуктами, де рентабельність значною мірою визначається ефективністю цінової політики, обсягами продажу та оптимізацією витрат.

Основними джерелами доходів підприємства є:

- реалізація хімічних засобів для сільського господарства (мінеральних добрив, засобів захисту рослин, мікродобрив);
- посередницька діяльність у сфері торгівлі агропродукцією;
- надання додаткових послуг (логістика, консалтинг, оренда обладнання тощо).

Переважну частку доходів формує оптова торгівля продукцією для аграрного сектору, на яку припадає близько 90% усіх надходжень.

Динаміка доходів підприємства за 2022-2025 роки свідчить про швидке зростання обсягів реалізації. У 2022 році дохід складав лише 3,55 млн грн, у 2023 році - 63,76 млн грн, а у 2024 році - вже 168,09 млн грн. За три квартали 2025 року показник досяг 109,97 млн грн, що дає підстави прогнозувати перевищення рівня попереднього року за підсумками повного періоду.

Для детального аналізу формування доходів та витрат розглянемо динаміку фінансових результатів підприємства на основі Звіту про фінансові результати (табл. 2.7).

Аналіз даних таблиці 2.7 показує стрімке зростання як доходів, так і витрат підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції зріс у 45,4 рази, що свідчить про активне розширення бізнесу та успішне завоювання ринкових позицій.

Динаміка доходів та витрат ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Стаття	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022, тис. грн	Темп зростання, %
ДОХОДИ					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3 553,3	63 020,9	161 345,8	+157 792,5	4540,4
Інші операційні доходи	0	415,6	5 950,2	+5 950,2	-
Інші доходи	0	328,8	797,0	+797,0	-
Разом доходи	3 553,3	63 765,3	168 093,0	+164 539,7	4730,1
ВИТРАТИ					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3 521,2	53 942,9	116 758,4	+113 237,2	3315,5
Інші операційні витрати	0	8 311,7	33 911,5	+33 911,5	-
Інші витрати	0	941,5	12 641,7	+12 641,7	-
Разом витрати	3 521,2	63 196,1	163 311,6	+159 790,4	4638,8
Фінансовий результат до оподаткування	32,1	569,2	4 781,4	+4 749,3	14894,1
Податок на прибуток	0	126,0	860,7	+860,7	-
Чистий прибуток	32,1	443,2	3 920,7	+3 888,6	12210,6

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності [51]

Співвідношення темпів зростання доходів, витрат та прибутку демонструє ключові тенденції розвитку ТОВ «АСфера» у 2022-2024 роках. Аналіз таблиці дозволяє зробити кілька важливих висновків.

По-перше, доходи підприємства зросли у 47,3 рази, що є надзвичайно високим темпом зростання для торговельного підприємства. Це свідчить про успішну ринкову стратегію, активне залучення нових клієнтів, розширення географії діяльності та ефективну збутову політику. Такі темпи зростання характерні для підприємств, що перебувають у фазі активної експансії на ринку.

По-друге, витрати підприємства зросли у 46,4 рази, що є дещо меншим темпом порівняно зі зростанням доходів. Ця різниця у 0,9 рази може здаватися незначною, проте саме вона забезпечила значне зростання прибутковості діяльності. В свою чергу собівартість реалізованої продукції зросла у 33,2 рази, що є меншим темпом порівняно зі зростанням доходів. Це

позитивна тенденція, яка вказує на підвищення ефективності управління витратами, оптимізацію закупівельних цін, покращення логістичних процесів та підвищення операційної ефективності.

По-третє, і найважливіше, чистий прибуток підприємства зріс у 122,1 рази, що значно перевищує темпи зростання як доходів, так і витрат. Таке співвідношення є класичним проявом ефекту операційного важеля (операційного левериджу). Суть цього ефекту полягає в тому, що при зростанні обсягів діяльності постійні витрати розподіляються на більший обсяг продукції, що призводить до зниження питомої ваги постійних витрат у собівартості та прискореного зростання прибутку.

Для більш детального розуміння структури доходів та витрат проаналізуємо їх питому вагу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Структура доходів та витрат ТОВ «АСфера» за 2022-2024 рр.

Стаття	2022		2023		2024	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
ДОХОДИ						
Чистий дохід від реалізації	3 553,3	100,0	63 020,9	98,8	161 345,8	96,0
Інші операційні доходи	0	0	415,6	0,7	5 950,2	3,5
Інші доходи	0	0	328,8	0,5	797,0	0,5
Разом доходи	3 553,3	100	63 765,3	100	168 093,0	100
ВИТРАТИ						
Собівартість реалізації	3 521,2	100	53 942,9	85,3	116 758,4	71,5
Інші операційні витрати	0	0	8 311,7	13,2	33 911,5	20,8
Інші витрати	0	0	941,5	1,5	12 641,7	7,7
Разом витрати	3 521,2	100	63 196,1	100	163 311,6	100

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності [51]

Структурний аналіз показує, що основним джерелом доходів залишається реалізація продукції, проте її частка дещо знижується (з 100% у

2022 році до 96% у 2024 році) за рахунок зростання інших операційних доходів. Це свідчить про диверсифікацію джерел надходжень.

У структурі витрат переважає собівартість реалізованої продукції, проте її частка знижується з 99,1% у 2022 році до 71,5% у 2024 році. Водночас зростає частка інших операційних витрат (до 20,8%), що пов'язано з розширенням штату працівників, орендою приміщень, витратами на маркетинг та логістику.

Рисунок 2.7 демонструє стрімкі позитивні зміни доходів, витрат і прибутку підприємства.

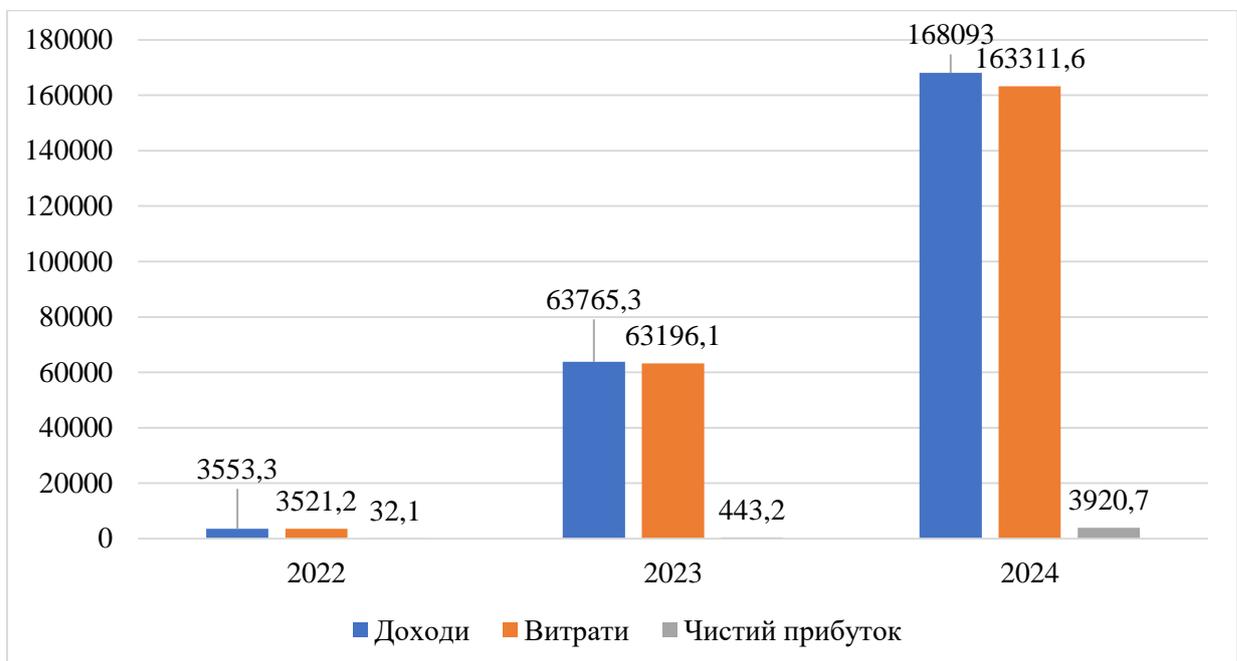

Рис. 2.7. Динаміка доходів, витрат та прибутку ТОВ «АСфера» в 2022-2024 рр.

Графік демонструє, що ТОВ «АСфера» успішно пододало етап беззбитковості та вийшло на рівень, коли кожна додаткова гривня доходу приносить зростаючу частку прибутку. Це підтверджується і зростанням показників рентабельності: якщо у 2022 році чиста рентабельність становила лише 0,9%, то у 2024 році вона зросла до 2,3%, тобто більш ніж удвічі.

Водночас необхідно зазначити, що такі високі темпи зростання прибутку є характерними саме для початкових етапів розвитку підприємства,

коли воно швидко нарощує масштаби діяльності. У міру дозрівання бізнесу та досягнення більш стабільного стану темпи зростання можуть уповільнитися, проте рівень рентабельності має залишатися стабільним або продовжувати зростання.

Порівняльний аналіз темпів зростання також виявляє певні резерви подальшого підвищення ефективності. Зокрема, різниця між темпами зростання доходів (47,3 рази) та витрат (46,4 рази) становить лише 1,9%, що вказує на можливість більш агресивної оптимізації витрат. Навіть невелике додаткове зниження темпів зростання витрат може призвести до суттєвого підвищення прибутковості.

Таким чином, графічний аналіз підтверджує, що ТОВ «АСфера» демонструє ефективну модель розвитку з випереджальним зростанням прибутку порівняно з доходами та витратами, що створює міцну основу для подальшого фінансового зміцнення підприємства.

Для комплексного розуміння формування фінансових результатів розглянемо динаміку основних елементів операційних витрат (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Аналіз операційних витрат за елементами ТОВ «АСфера»
за 2023-2024 рр., тис. грн.**

Елемент витрат	2023	%	2024	%	Відхилення, тис. грн
Матеріальні затрати	48 500,0	77,9	105 200,0	69,9	+56 700,0
Витрати на оплату праці	8 200,0	13,2	28 450,0	18,9	+20 250,0
Відрахування на соціальні заходи	1 804,0	2,9	6 259,0	4,2	+4 455,0
Амортизація	520,4	0,8	855,3	0,6	+334,9
Інші операційні витрати	3 229,7	5,2	9 783,1	6,5	+6 553,4
Разом	62 254,1	100	150 547,4	100	+88 293,3

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності [50]

Аналіз операційних витрат за елементами показує, що найбільшу частку займають матеріальні затрати (69,9% у 2024 році), що є характерним для торговельних підприємств. Проте їх частка знижується, тоді як зростає частка витрат на оплату праці (з 13,2% до 18,9%), що пов'язано зі зростанням

чисельності персоналу та підвищенням заробітної плати.

Витрати на амортизацію залишаються незначними (0,6%), що свідчить про відносно невелику вартість основних засобів підприємства.

Для оцінки ефективності формування доходів та витрат проаналізуємо показники витратомісткості та маржинальності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Показники ефективності управління доходами та витратами
ТОВ «АСфера»**

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022
Коефіцієнт витратомісткості (Витрати / Доходи)	0,99	0,99	0,97	-0,02
Валова рентабельність, %	0,9	14,4	27,6	+26,7
Операційна рентабельність, %	0,9	0,9	2,8	+1,9
Чиста рентабельність, %	0,9	0,7	2,3	+1,4
Коефіцієнт покриття витрат доходами	1,01	1,01	1,03	+0,02

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності [50]

Аналіз показників ефективності свідчить про поступове покращення фінансових результатів. Коефіцієнт витратомісткості знижується, що означає зменшення частки витрат у доходах. Валова рентабельність зросла з 0,9% до 27,6%, що свідчить про покращення цінової політики та оптимізацію закупівельних цін.

Операційна та чиста рентабельність також демонструють позитивну динаміку, хоча й залишаються на відносно низькому рівні (2,8% та 2,3% відповідно у 2024 році). Це характерно для підприємств торгівлі, де рентабельність зазвичай нижча порівняно з виробничими підприємствами.

Проведений аналіз дозволяє зробити наступні висновки щодо формування доходів та витрат ТОВ «АСфера»:

1. Доходи підприємства демонструють стрімке зростання (у 47 разів за 2022-2024 рр.), що свідчить про успішну ринкову експансію та ефективну збутову політику.

2. Витрати підприємства також зростають, але нижчим темпом порівняно з доходами, що є позитивною тенденцією.

3. Структура доходів поступово диверсифікується за рахунок появи інших операційних доходів, що знижує залежність від основної діяльності.

4. Структура витрат характеризується переважанням матеріальних затрат, проте спостерігається зростання частки витрат на персонал, що є природним наслідком розширення бізнесу.

5. Рентабельність діяльності поступово зростає, хоча й залишається на відносно низькому рівні (2-3%), що є характерним для торговельних підприємств.

6. Ефективність управління доходами та витратами покращується, про що свідчить зниження коефіцієнта витратомісткості та зростання показників рентабельності.

Загалом, аналіз формування доходів та витрат ТОВ «АСфера» свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами, успішне розширення бізнесу та наявність потенціалу для подальшого розвитку. Водночас існує необхідність подальшої оптимізації витрат, диверсифікації джерел доходів та підвищення рентабельності діяльності.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ЗАХОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Заходи оптимізації системи управління процесами формування доходів та витрат підприємства

Ефективне управління доходами та витратами є основою фінансової стабільності будь-якого підприємства, а для ТОВ «АСфера» цей процес має особливе значення з огляду на функціонування в умовах високої конкуренції на ринку хімічної продукції для аграрного сектору. Незважаючи на позитивну динаміку зростання доходів упродовж останніх років, результати аналізу фінансового стану та формування доходів і витрат підприємства, проведеного у розділі 2, свідчать про наявність низки проблем, що потребують вирішення, зокрема низьку частку власного капіталу (3,5 % у 2024 році), яка зумовлює високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, відносно низьку рентабельність продажів (2,3 % у 2024 році), що вказує на необхідність оптимізації витрат і перегляду цінової політики, недостатню диверсифікацію джерел доходів, оскільки 96 % надходжень формується за рахунок основної діяльності, випереджальне зростання операційних витрат порівняно з темпами їх оптимізації, що в перспективі може негативно вплинути на рівень прибутковості, а також відсутність комплексної системи управлінського обліку, яка б забезпечувала оперативний контроль доходів і витрат. У зв'язку з цим доцільним є впровадження комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення системи управління доходами та витратами ТОВ «АСфера».

Підвищення ефективності управління доходами ТОВ «АСфера» доцільно реалізовувати шляхом диверсифікації джерел доходів, упровадження сучасних маркетингових інструментів та оптимізації цінової

політики. Зокрема, розширення географії діяльності підприємства не лише в центральних, а й у південних та західних регіонах України, де спостерігається зростання попиту на агрохімічну продукцію, дасть змогу підвищити стабільність доходів і зменшити вплив сезонності. Відкриття регіональних представництв або партнерських пунктів у 3–5 областях, розширення асортименту за рахунок нових постачальників та розвиток додаткових послуг, таких як агрономічний супровід і навчання клієнтів, можуть забезпечити зростання доходів на 15–20 % протягом двох років. За умови поточного доходу 168,09 млн грн у 2024 році це означає додаткові 25,21 млн грн доходу та близько 0,58 млн грн додаткового прибутку за збереження рентабельності продажів на рівні 2,3 %.

Важливим напрямом підвищення доходів є також активніше використання сучасних маркетингових стратегій, зокрема цифрового маркетингу, онлайн-платформ, таргетованої реклами та CRM-систем для персоналізованої роботи з клієнтами. Створення інтернет-магазину з можливістю онлайн-замовлення, упровадження CRM-системи, запуск рекламних кампаній у соціальних мережах і Google Ads, а також розробка програми лояльності для постійних клієнтів сприятимуть зростанню обсягу продажів на 10 %. За таких умов додатковий дохід може становити 16,81 млн грн, а додатковий прибуток – близько 0,39 млн грн. За загального обсягу інвестицій у розмірі 750 тис. грн термін окупності цих заходів становитиме приблизно 1,9 року. Доповненням до маркетингових заходів має стати оптимізація цінової політики шляхом запровадження гнучкої системи знижок для постійних клієнтів, сезонних акцій, диференціації цін залежно від обсягів закупівель та програм передоплати зі знижкою. Це дозволить збільшити обсяг повторних продажів на 20 % і забезпечити загальне зростання доходів на 5 %, що еквівалентно додатковому чистому доходу 8,15 млн грн та приросту прибутку на рівні 0,19 млн грн.

Оптимізація управління витратами підприємства передбачає, передусім, зниження логістичних, адміністративних і витрат на персонал.

Використання ABC- та XYZ-аналізу для управління запасами дасть змогу точніше визначати потреби у продукції, скоротити витрати на зберігання й транспортування, оптимізувати маршрути доставки та залучити альтернативних логістичних операторів [8]. За умови скорочення логістичних витрат у середньому на 12 % економія може становити близько 0,41 млн грн на рік. Впровадження автоматизованої системи управлінського обліку на базі ERP-рішення сприятиме зменшенню адміністративних витрат і підвищенню точності фінансової інформації. За загального обсягу інвестицій 430 тис. грн очікувана щорічна економія на адміністративних витратах у розмірі 0,81 млн грн забезпечує термін окупності близько шести місяців. Значний ефект може бути досягнутий і за рахунок оптимізації витрат на персонал шляхом підвищення продуктивності праці, впровадження KPI, навчання працівників та вдосконалення організаційної структури [8]. Це дозволить за зростання доходів на 30 % уникнути пропорційного збільшення чисельності персоналу та забезпечити загальну економію витрат на оплату праці та ЄСВ на рівні 1,46 млн грн на рік.

Завершальним напрямом удосконалення системи управління доходами і витратами є впровадження фінансового планування та контролю [56]. Створення системи бюджетування за напрямками діяльності та центрами відповідальності, проведення план-факт аналізу та формування резервного фонду дозволять підвищити прогнозованість фінансових результатів і знизити рівень непередбачених витрат щонайменше на 5 %. Додатково використання інструментів фінансової аналітики в реальному часі, зокрема Power BI, забезпечить оперативний моніторинг ключових показників діяльності, своєчасне виявлення відхилень від плану та прискорення прийняття управлінських рішень, що в сукупності сприятиме зміцненню фінансової стійкості ТОВ «АСфера» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Економічний ефект від запропонованих заходів оптимізації

Захід	Інвестиції, млн. грн	Додатковий дохід / економія, млн грн	Термін окупності, років
Диверсифікація джерел доходів	0	+0,58	-
Цифровий маркетинг та CRM	0,75	+0,39	1,9
Оптимізація цінової політики	0	+0,19	-
Оптимізація логістики	0	+0,41	-
Впровадження ERP-системи	0,43	+0,81	0,5
Оптимізація витрат на персонал	0	+1,46	-
РАЗОМ	1,18	+3,84	0,3

Джерело: розраховано автором

Сумарний ефект:

- Загальні інвестиції: 1,18 млн грн
- Додатковий прибуток / економія: 3,84 млн грн на рік
- Термін окупності всіх заходів: $1180 / 3840 = 0,3$ року (3,7 місяця)
- Рентабельність інвестицій (ROI): $(3840 - 1180 / 1180) \times 100\% = 225\%$

Прогнозні показники після впровадження заходів представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Прогноз фінансових показників ТОВ «АСфера» на 2025-2026 рр.

Показник	2024 (факт)	2025 (прогноз)	2026 (прогноз)
Дохід, млн грн	168,09	195,30	218,52
Чистий прибуток, млн грн	3,92	6,19	7,76
Рентабельність продажів, %	2,3	3,2	3,6
Коефіцієнт автономії	0,035	0,08	0,12
Чисельність персоналу, осіб	31	35	35

Джерело: розраховано автором

Реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ «АСфера»:

- Збільшити доходи на 16% у 2025 році та на 30% у 2026 році

порівняно з 2024 роком

- Підвищити чистий прибуток майже вдвічі до 2026 року
- Покращити рентабельність продажів до 3,6%
- Поступово нарощувати власний капітал та знижувати фінансову залежність

Загалом, підвищення ефективності управління доходами та витратами ТОВ «АСфера» має бути комплексним процесом, що включає фінансову, організаційну, маркетингову та кадрову складові. Удосконалення цих напрямів забезпечить стабільне зростання прибутковості, зміцнить фінансову стійкість підприємства та створить основу для його довгострокового розвитку.

3.2. Перспективи вдосконалення стратегічної моделі управління доходами та витратами з урахуванням міжнародного досвіду

Сучасні тенденції глобалізації економіки, посилення інтеграційних процесів та загострення конкурентної боротьби на світових ринках зумовлюють необхідність постійного вдосконалення систем управління фінансовими результатами діяльності підприємств. У таких умовах ефективне управління доходами та витратами набуває стратегічного значення, оскільки саме воно визначає рівень фінансової стійкості, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Міжнародний досвід провідних компаній світу свідчить, що досягнення стабільних фінансових результатів можливе лише за умови поєднання традиційних інструментів обліку і контролю з інноваційними підходами до стратегічного планування, прогнозування та оптимізації фінансових процесів.

Еволюція підходів до управління доходами і витратами у світовій практиці відбувалася поступово та відображала зміну умов функціонування бізнесу [3]. На першому етапі, який охоплює 1950–1970-ті роки, домінував

традиційний підхід, заснований на статичному бюджетуванні з річним горизонтом планування. У центрі уваги перебував контроль за виконанням бюджету та аналіз відхилень фактичних показників від планових, тоді як управління витратами зводилося переважно до їх механічного скорочення. Проте така модель виявилася малоефективною в умовах зростання динамічності ринків, ускладнення виробничих процесів та підвищення ролі нематеріальних факторів створення вартості.

У 1980–1990-х роках відбувся перехід до процесно-орієнтованого підходу, що ознаменувався впровадженням концепції обліку витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing), збалансованої системи показників (Balanced Scorecard) та управління на основі вартості (Value-Based Management). Ці інструменти дали змогу підприємствам більш точно ідентифікувати джерела виникнення витрат, об'єктивно оцінювати ефективність бізнес-процесів та приймати управлінські рішення з урахуванням їх впливу на створення доданої вартості. Особливого значення набув аналіз непрямих витрат, які в багатопродуктових компаніях традиційно розподілялися умовно та спотворювали інформацію про реальну собівартість продукції.

Сучасний етап розвитку фінансового менеджменту, що розпочався у 2000-х роках і триває дотепер, характеризується стратегічною орієнтацією управління доходами і витратами, інтеграцією фінансового планування з корпоративною стратегією та широким використанням цифрових технологій, аналітики Big Data і прогнозних моделей. Підприємства поступово відмовляються від жорстких річних бюджетів на користь гнучких адаптивних систем, здатних оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Однією з ключових сучасних практик є концепція безперервного прогнозування (Rolling Forecast), яка передбачає постійне оновлення фінансових прогнозів із фіксованим горизонтом планування, зазвичай 12–18 місяців. На відміну від традиційного бюджетування, цей підхід дозволяє підприємству регулярно переглядати очікувані доходи, витрати та грошові

потоки з урахуванням актуальної ринкової інформації [13]. Міжнародний досвід таких компаній, як Unilever, ІКЕА та American Express, доводить, що застосування Rolling Forecast сприяє підвищенню точності прогнозів, зменшенню адміністративних витрат на планування та посиленню стратегічної спрямованості управлінських рішень. Для ТОВ «АСфера» впровадження безперервного прогнозування є особливо доцільним з огляду на сезонний характер аграрного ринку, коливання попиту на агрохімічну продукцію та залежність фінансових результатів від валютних і цінових факторів, що потребує постійного коригування планів закупівель, запасів і фінансування.

Важливим доповненням до сучасних моделей фінансового управління є метод бюджетування «з нуля» (Zero-Based Budgeting), який передбачає формування бюджету без прив'язки до показників попередніх періодів та вимагає детального обґрунтування кожної статті витрат. На відміну від інкрементального підходу, ZBB сприяє усуненню неефективних і надлишкових витрат, підвищує відповідальність керівників центрів відповідальності та забезпечує концентрацію ресурсів на стратегічно важливих напрямках діяльності [13]. Практика міжнародних корпорацій свідчить, що впровадження цього методу дозволяє досягти суттєвої економії витрат без негативного впливу на якість продукції чи послуг, що робить його доцільним інструментом для оптимізації адміністративних, маркетингових і логістичних витрат ТОВ «АСфера».

Значну роль у підвищенні ефективності управління витратами відіграє також метод обліку витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing), який забезпечує більш об'єктивний розподіл непрямих витрат на основі реальних драйверів їх виникнення [13]. Його застосування дозволяє підприємству глибше аналізувати рентабельність окремих товарних груп, клієнтів і каналів збуту, виявляти нерентабельні процеси та формувати обґрунтовану цінову і асортиментну політику. Для ТОВ «АСфера» використання АВС створює передумови для оптимізації логістичних і маркетингових процесів,

підвищення точності калькулювання собівартості та прийняття стратегічних рішень щодо розвитку найбільш прибуткових напрямів діяльності.

Таким чином, узагальнення міжнародного досвіду свідчить, що ефективне управління доходами і витратами в сучасних умовах можливе лише за умови комплексного впровадження інноваційних фінансових інструментів, таких як Rolling Forecast, Zero-Based Budgeting та Activity-Based Costing. Їх інтеграція в систему фінансового менеджменту підприємства забезпечує підвищення прозорості витрат, гнучкість планування, обґрунтованість управлінських рішень і формування стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах глобалізації та зростання конкуренції ефективне управління доходами й витратами виступає ключовим чинником забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства. Для ТОВ «АСфера», що здійснює діяльність на ринку хімічної продукції для аграрного сектору, особливо важливим є не лише збереження фінансової рівноваги, а й формування гнучкої стратегічної моделі управління, здатної адаптуватися до змін зовнішнього середовища, сезонних коливань попиту та макроекономічних ризиків. У цьому контексті використання міжнародного досвіду управління доходами та витратами дозволяє підвищити якість фінансових рішень, оптимізувати використання ресурсів і посилити конкурентні позиції підприємства як на внутрішньому, так і на потенційному зовнішньому ринках. Світова практика стратегічного фінансового управління базується на принципах безперервності планування, цифровізації процесів, аналітичного прогнозування та комплексного управління ризиками. Провідні міжнародні компанії дедалі частіше відмовляються від традиційних підходів до річного бюджетування на користь моделей безперервного прогнозування (Rolling Forecast), які передбачають регулярне оновлення прогнозів доходів і витрат з горизонтом планування 12–18 місяців [13].

Такий підхід забезпечує можливість оперативного реагування на зміни ринкової кон'юнктури, врахування сезонності попиту та своєчасного

коригування фінансової стратегії. Для ТОВ «АСфера» впровадження безперервного прогнозування є особливо актуальним з огляду на специфіку аграрного сектору, де попит на агрохімічну продукцію має виражений циклічний характер. Використання історичних даних, урахування сезонних факторів, щомісячний перегляд прогнозів та формування альтернативних сценаріїв розвитку (оптимістичного, базового та песимістичного) дозволить підвищити точність фінансового планування на 25–30 % і знизити ризик виникнення касових розривів.

Важливим елементом удосконалення стратегічної моделі управління витратами є застосування методу бюджетування «з нуля» (Zero-Based Budgeting), який широко використовується в міжнародній практиці. На відміну від традиційного підходу, цей метод передбачає обґрунтування кожної статті витрат незалежно від показників попереднього періоду, що сприяє виявленню неефективних витрат, підвищенню відповідальності керівників структурних підрозділів і більш раціональному розподілу фінансових ресурсів.

Для ТОВ «АСфера» щорічний перегляд витрат із чітким поділом на обов'язкові та дискреційні, встановлення критеріїв ефективності та регулярний аналіз відхилень дасть змогу виявити резерви економії на рівні 5–10 % від загальних операційних витрат, що суттєво підвищить рівень прибутковості підприємства. Значний потенціал для вдосконалення управління витратами містить упровадження методу обліку за видами діяльності (Activity-Based Costing, ABC), який дозволяє більш точно розподіляти непрямі витрати між окремими бізнес-процесами та товарними групами. Міжнародний досвід свідчить, що застосування ABC-костингу дає змогу об'єктивно оцінити рентабельність кожного виду продукції, оптимізувати асортиментну політику та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо ціноутворення. Для ТОВ «АСфера» впровадження такого підходу передбачає ідентифікацію ключових бізнес-процесів (закупівля, зберігання, продаж, доставка), визначення драйверів витрат і розрахунок

повної собівартості товарних груп, що дозволить зосередити ресурси на найбільш прибуткових напрямках діяльності.

Ключовою тенденцією сучасного міжнародного фінансового менеджменту є цифровізація процесів управління доходами та витратами. Використання хмарних ERP-систем, BI-платформ, інструментів Big Data та елементів штучного інтелекту забезпечує доступність фінансової інформації в режимі реального часу, зменшує кількість помилок у звітності та підвищує якість прогнозування.

Для ТОВ «АСфера» доцільним є поетапне впровадження цифрових інструментів: на першому етапі – інтеграція фінансових процесів у єдину ERP-систему, на другому – використання BI-аналітики для моніторингу ключових показників діяльності, а на третьому – застосування інтелектуальних систем для прогнозування попиту та управління запасами. Очікуваний сумарний ефект від цифровізації полягає у зниженні витрат, підвищенні точності прогнозів і зростанні прибутку підприємства.

У сучасних умовах глобалізації та зростання фінансової нестабільності ефективно управління доходами і витратами підприємства неможливе без комплексної системи управління ризиками, розвитку людського капіталу та впровадження принципів сталого розвитку.

Впровадження системи комплексного управління ризиками (Enterprise Risk Management, ERM), що відповідає міжнародним стандартам, зокрема ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови» [14], може розглядатись не лише як інструмент мінімізації загроз, а як важлива складова стратегічного управління фінансовими результатами. Для ТОВ «АСфера» ключовими є валютні, цінові, ліквідні та ризики концентрації клієнтів (табл.3.3).

Використання інструментів хеджування, диверсифікація постачальників, створення резервів ліквідності та розширення клієнтської бази сприятимуть зниженню фінансових втрат і підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх шоків.

План управління фінансовими ризиками ТОВ «АСфера»

Вид ризику	Імовірність	Ступінь впливу	Основні заходи управління	Орієнтовні витрати, тис. грн	Очікуваний ефект
Валютний	Висока	Середній	Форвардні валютні контракти, узгодження валюти доходів і витрат	50	Зниження можливих збитків до 0,5 млн грн
Ціновий	Середня	Високий	Довгострокові контракти з постачальниками, диверсифікація постачальників	–	Стабілізація собівартості продукції
Ризик ліквідності	Низька	Високий	Формування резервного фонду, відкриття кредитних ліній	100	Запобігання касовим розривам
Ризик концентрації клієнтів	Середня	Високий	Розширення клієнтської бази, географічна диверсифікація	300	Зменшення залежності від ключових клієнтів
Разом	–	–	–	450	Запобігання збиткам на 2–3 млн грн

Джерело: розроблено автором

Система управління ризиками підприємства (Enterprise Risk Management, ERM) у сучасній міжнародній практиці розглядається як невід’ємна складова стратегічного та операційного управління фінансовими результатами. Відповідно до міжнародного стандарту ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови» [14], управління ризиками має комплексний, системний характер і охоплює всі аспекти діяльності підприємства, включаючи стратегічне планування, управління доходами і витратами, інвестиційну та операційну діяльність. Провідні світові корпорації інтегрують ERM у систему корпоративного управління, розглядаючи ризики не лише як загрозу, а і як джерело потенційних можливостей для підвищення ефективності та конкурентоспроможності бізнесу.

У міжнародній практиці фінансові ризики класифікуються за кількома

ключовими групами, кожна з яких по-різному впливає на фінансові результати підприємства. Найбільш поширеними є ринкові ризики, до яких належать валютний, ціновий та процентний ризики. Валютний ризик виникає внаслідок коливань обмінних курсів і є особливо актуальним для підприємств, що здійснюють імпортно-експортні операції. Ціновий ризик пов'язаний зі змінами вартості сировини, матеріалів або готової продукції та безпосередньо впливає на рівень витрат і маржинальність. Процентний ризик відображає можливі втрати, спричинені зміною вартості залученого капіталу, що є суттєвим для підприємств із високою часткою кредитного фінансування.

Важливе місце у системі ERM займають кредитні ризики, які проявляються у формі неплатежів з боку контрагентів, зростання дебіторської заборгованості та порушення ліквідності внаслідок затримки грошових надходжень. Недостатній контроль за кредитними ризиками може призвести до дефіциту оборотних коштів і негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства. Операційні ризики, у свою чергу, пов'язані з порушенням бізнес-процесів, помилками персоналу, технічними та інформаційними збоями, що може спричинити зростання витрат, зниження продуктивності та втрату доходів. Стратегічні ризики охоплюють загрози втрати ринкових позицій, помилки у виборі напрямів розвитку, а також репутаційні втрати, які у довгостроковій перспективі можуть мати суттєві фінансові наслідки.

Для мінімізації негативного впливу фінансових ризиків у міжнародній практиці застосовується широкий спектр інструментів управління. Одним із ключових є хеджування, що передбачає використання похідних фінансових інструментів для захисту від несприятливих змін валютних курсів або цін. Для ТОВ «АСфера» особливо актуальним є хеджування валютного ризику при імпорті агрохімічної продукції, що дозволяє стабілізувати витрати та знизити невизначеність фінансових результатів. Іншим важливим інструментом є диверсифікація, яка полягає у розподілі ризиків шляхом

розширення географії діяльності, асортименту продукції, кола постачальників і клієнтів, а також джерел фінансування. Страхування дозволяє передати частину ризиків професійним страховим компаніям, тоді як резервування та лімітування забезпечують внутрішній фінансовий захист підприємства шляхом формування резервів і встановлення граничних значень ризикових показників.

Поряд із фінансовими інструментами важливим чинником оптимізації доходів і витрат є розвиток людського капіталу. Міжнародні дослідження консалтингових компаній McKinsey, Deloitte та PwC підтверджують, що інвестиції у розвиток персоналу забезпечують високий рівень окупності та безпосередньо впливають на фінансову ефективність підприємств [10; 19; 39]. Провідні світові корпорації розглядають витрати на навчання персоналу не як поточні витрати, а як стратегічні інвестиції у підвищення продуктивності, якості управлінських рішень та інноваційного потенціалу. Особливого значення набуває підвищення кваліфікації фінансового персоналу, відділу продажів та управлінської ланки, що сприяє більш ефективному плануванню доходів, контролю витрат і управлінню фінансовими ризиками. Для ТОВ «АСфера» створення системи безперервного навчання сприятиме зростанню продажів, оптимізації витрат і загальному підвищенню результативності діяльності.

Не менш важливою сучасною тенденцією є інтеграція принципів сталого розвитку ESG (Environmental, Social, Governance) у фінансову модель підприємства [15]. Концепція ESG, що охоплює екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, є невід'ємною складовою стратегічного управління. Міжнародний досвід свідчить, що компанії з високими ESG-показниками демонструють кращі фінансові результати, мають ширший доступ до інвестиційних ресурсів, мають кращу репутацію та користуються більшою довірою з боку клієнтів, партнерів і працівників. Екологічна складова ESG сприяє зниженню операційних витрат за рахунок енергоефективності та оптимізації ресурсів, соціальна – підвищує

продуктивність праці та зменшує витрати, пов'язані з плинністю кадрів, а управлінська – забезпечує прозорість фінансової звітності, зниження корупційних і репутаційних ризиків та підвищення ефективності корпоративного управління.

Для ТОВ «АСфера» практичне впровадження ESG-принципів може стати важливим чинником довгострокової фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Екологізація діяльності, розвиток соціальної відповідальності та вдосконалення корпоративного управління сприятимуть не лише покращенню іміджу підприємства, а й оптимізації витрат, зниженню ризиків та зростанню прибутковості. Таким чином, міжнародний досвід переконливо доводить, що система управління ризиками, розвиток людського капіталу та інтеграція ESG-принципів є взаємопов'язаними елементами сучасної фінансової моделі підприємства, які формують основу для стабільного розвитку та ефективного управління доходами і витратами в умовах нестабільного ринкового середовища.

Модель управління доходами та витратами ТОВ «АСфера» в довгостроковій перспективі наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Стратегічна модель управління доходами та витратами ТОВ «АСфера»

Напрямок	Основні інструменти	Період впровадження	Інвестиції, млн. грн	Очікуваний ефект, млн грн/рік
Планування і прогнозування	Rolling Forecast, Zero-Based Budgeting	2025	0,1	+1,5
Управлінський облік	ABC-costing, ERP-система	2025–2026	0,8	+2,0
Цифровізація	BI, AI, Big Data	2025–2027	1,2	+3,0
Управління ризиками	Хеджування, диверсифікація	2025	0,45	+2,5
Розвиток персоналу	Навчання, тренінги	з 2025	0,45/рік	+0,4
ESG-стратегія	Сертифікація, соціальні програми	2025–2026	0,3	+1,0
Разом	–	2025–2027	3,3	+10,4

Джерело: розроблено автором

Таким чином, удосконалення стратегічної моделі управління доходами та витратами ТОВ «АСфера» з урахуванням міжнародного досвіду передбачає комплексний підхід, що поєднує сучасні методи фінансового планування, управлінського обліку, цифровізації, управління ризиками, розвитку персоналу та впровадження принципів сталого розвитку. Реалізація запропонованих заходів дозволить підприємству підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, зміцнити фінансову стійкість і створити надійний фундамент для сталого розвитку в умовах динамічного економічного середовища.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів управління процесами формування доходів і витрат підприємства зроблено такі узагальнені висновки.

1. Встановлено, що доходи та витрати є ключовими складовими фінансово-господарської діяльності підприємства, які безпосередньо впливають на фінансові результати, рівень рентабельності та конкурентоспроможність. Ефективне управління цими процесами передбачає комплексний підхід, що поєднує стратегічне фінансове планування, оперативний контроль та систематичний аналіз відхилень фактичних показників від планових.

2. Формування доходів і витрат в Україні здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Податкового кодексу України. Виявлено наявність відмінностей між бухгалтерським і податковим обліком доходів і витрат, що зумовлює необхідність ведення чіткого управлінського обліку для прийняття обґрунтованих фінансових рішень.

3. Доходи підприємства класифікуються за видами діяльності на операційні, фінансові та інші доходи, тоді як витрати групуються як за економічними елементами, так і за функціональним призначенням. Така класифікація є основою для аналізу структури фінансових результатів та оцінки ефективності діяльності підприємства.

4. Досліджуване підприємство є динамічно зростаючим суб'єктом господарювання у сфері оптової торгівлі хімічною продукцією для аграрного сектору. Упродовж 2022–2024 років дохід підприємства зріс у 47 разів, а чистий прибуток – у 122 рази, що свідчить про високі темпи розвитку та розширення масштабів діяльності.

5. Аналіз фінансових показників засвідчив наявність як позитивних тенденцій, так і проблемних аспектів. До позитивних належать зростання доходів і прибутку, підвищення рентабельності продажів, покращення

показників ліквідності та зниження фінансового левериджу. Водночас виявлено критично низьку частку власного капіталу (3,5% у 2024 році), що свідчить про високу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та потребує коригування фінансової стратегії.

6. Основним джерелом доходів ТОВ «АСфера» є реалізація продукції (96%), що створює ризик концентрації доходів. У структурі витрат домінує собівартість реалізованої продукції, проте спостерігається зростання частки інших операційних витрат, пов'язаних із масштабуванням бізнесу. Водночас зростання валової рентабельності до 27,6% свідчить про покращення маржинальності діяльності.

7. Встановлено позитивну динаміку зниження витратомісткості та зростання операційної й чистої рентабельності, що підтверджує поступове підвищення ефективності управління доходами і витратами, однак рівень прибутковості все ще залишається нижчим за потенціал галузі.

8. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на диверсифікацію джерел доходів, впровадження цифрового маркетингу та CRM-систем, оптимізацію логістичних витрат, автоматизацію управлінського обліку та підвищення продуктивності праці персоналу. Реалізація цих заходів забезпечує значний економічний ефект і швидкий термін окупності.

9. Загальний обсяг інвестицій у впровадження заходів оптимізації становить 1,18 млн грн, при цьому очікуваний щорічний економічний ефект – 3,84 млн грн. Термін окупності становить близько 3,7 місяця, а рентабельність інвестицій – 225%, що підтверджує доцільність їх реалізації.

10. У роботі адаптовано провідні міжнародні практики управління доходами та витратами, зокрема Rolling Forecast, Zero-Based Budgeting, ABC-costing, цифровізацію фінансових процесів, систему управління ризиками відповідно до ISO 31000, розвиток людського капіталу та інтеграцію ESG-принципів.

11. Розроблено інтегровану стратегічну модель управління доходами

та витратами ТОВ «АСфера», яка передбачає інвестиції у розмірі 3,3 млн грн протягом 2025–2027 років та забезпечує очікуваний сукупний ефект 10,4 млн грн щорічно після повного впровадження.

12. Реалізація запропонованих заходів дозволить до 2027 року суттєво збільшити доходи та прибуток, підвищити рентабельність продажів до 9,8%, покращити фінансову автономію та знизити фінансовий леверидж до безпечного рівня.

13. Запропоновані рекомендації мають прикладний характер і можуть бути безпосередньо використані в діяльності ТОВ «АСфера». Подальші дослідження доцільно спрямувати на поглиблення цифровізації фінансового управління, галузеву адаптацію моделей управління доходами і витратами та застосування інструментів штучного інтелекту для фінансового прогнозування.

Таким чином, мету кваліфікаційної роботи досягнуто повністю, поставлені завдання виконано, а отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросова О., Калугіна К. Методика аудиту фінансових результатів та її вплив на якість аудита. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 3. Т. 3. С. 250–255.
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2018. 624 с.
3. Андрющенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2017. № 5. С. 3–7.
4. Ансофф І. Стратегічне управління / пер. з англ. К: Економіка, 2016. 519 с.
5. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2019. Вип. 31. С. 64–68.
6. Бланк І.А. Управління фінансами підприємства. Київ: Ніка-Центр, 2017. 780 с.
7. Босак А.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства: теоретичні аспекти. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2019. № 4. С. 10–17.
8. Brigham E. F., Houston J. F. *Fundamentals of Financial Management*. 16th ed. Cengage Learning, 2021. 864 p.
9. Гавриш А.О. Класифікація прибутку як основа управління фінансовими результатами підприємств. *Науковий вісник НУБіП України*. 2018. Вип. 169 (2). С. 238–252.
10. Глобальні тенденції розвитку людського капіталу у 2025 році / Deloitte Insights. 2025. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/human-capital-trends.html>
11. Горбань С.Ю. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства. *Вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Випуск №15. С. 820–824.
12. Даниленко А.І. Фінансовий менеджмент підприємства в умовах ринкової економіки. *Фінанси України*. 2018. № 3. С. 45–54.

13. *Drury C., Tayles M.* Management and Cost Accounting. 11th ed. Cengage Learning, 2020. 898 p. URL: <https://www.cengage.uk/shop/isbn/9781473773615>
14. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (ISO 31000:2018 Risk Management – Principles and guidelines on implementation, IDT). [Чинний від 2019-01-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2018. 24 с. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en>
15. ESG reporting: A global perspective / PwC. 2023. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/corporate-reporting/esg-reporting.html>
16. *Задорожний З.В.* Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 520 с.
17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
18. *Зінченко О.А.* Фінансовий аналіз діяльності підприємства: теорія і практика. *Економіка і держава*. 2018. № 4. С. 88–92.
19. Human capital at work: The value of experience / McKinsey Global Institute. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/human-capital-at-work-the-value-of-experience>
20. *Кіндрацька Г.І.* Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. Київ: Знання, 2016. 406 с.
21. *Коробов Н.Я.* Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Київ: Знання, 2016. 294 с.
22. *Кривицька О.Р.* Управління витратами підприємства: теорія і практика. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3–4. С. 156–162.
23. *Крупельницька І.А.* Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 2. С. 45–51.
24. *Мельник Л.Ю.* Управління прибутком підприємства: стратегічний

аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 6. Т. 1. С. 214–219.

25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_025

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 34 «Проміжна фінансова звітність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_049#Text

28. *Момот Т.В., Безугла В.О.* Удосконалення управління витратами підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 34–39.

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 року № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 лютого 2012 року № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02#Text>

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

34. *Нашкерська Г.В.* Бухгалтерський облік: навчальний посібник.

Київ: ЦУЛ, 2016. 472 с.

35. Офіційний сайт ТОВ «АСфера». URL: <https://asfera.emis.ua/pro-nas>

36. *Панасюк В.М.* Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 432 с.

37. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

38. *Попов О.* Управління витратами виробництва: теоретичні та практичні аспекти. *Економіст*. 2018. № 7. С. 28–32.

39. Пріоритети бізнесу в Україні: результати 28-го щорічного опитування керівників організацій (CEO Survey) / PwC Ukraine. 2025. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey.html>

40. Реєстраційні дані ТОВ «АСфера». URL: <https://opendatabot.ua/c/44905140?from=search>

41. *Росоха В.В.* Ефективність використання виробничого потенціалу в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2014. № 6. С. 16–22.

42. *Рудченко О.* Методичні підходи до визначення фінансових результатів. *Економіка України*. 2015. №2. С. 52–58.

43. *Савицька Г.В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2018. 662 с.

44. *Саблук П.Т.* Економіка аграрного підприємства: підручник. Київ: ІАЕ, 2016. 456 с.

45. *Сидяга Б.В.* Фінансова діяльність підприємства: теорія і практика. *Фінанси України*. 2017. № 8. С. 84–96.

46. *Склярук І.П.* Облік і аналіз формування та використання прибутку підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу*. 2019. № 3. С. 335–341.

47. *Столяр Л.Г.* Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. № 2. С. 22–30.

48. *Ткаченко Є.Ю.* Управління витратами підприємства: сучасні підходи. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 5. С. 112–119.
49. *Фаріон В.Я.* Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. С. 257–263.
50. Фінансова звітність ТОВ «АСФЕРА». URL: <https://clarity-project.info/edr/44905140/yearly-finances>
51. *Хелферт Е.* Техніка фінансового аналізу / пер. з англ. К: Аудит, 2017. 663 с.
52. *Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В.* Управління формуванням прибутку в процесі господарської діяльності підприємств машинобудування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 19. С. 554–560.
53. *Цал-Цалко Ю.С.* Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навчальний посібник. Житомир: ЖІТІ, 2016. 360 с.
54. *Цветкова Н.М.* Фінансовий облік і звітність за міжнародними стандартами: підручник. Київ: КНЕУ, 2017. 592 с.
55. *Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М.* Управління витратами : навчальний посібник. Харків, 2017. 166 с
56. *Шарманська С.О.* Фінансове планування на підприємстві: методологія та організація. *Економіка і регіон*. 2018. № 4. С. 78–84.
57. *Ширягіна О.Є.* Управління доходами підприємства в сучасних умовах. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2019. Т. 24. Вип. 3. С. 102–107.
58. *Янковська Л.А.* Фінансовий менеджмент у системі управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 56–61.

ДОДАТКИ

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	31.12.2024
Підприємство: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АСфера»	за ЄДРПОУ	44905140
Територія: АМУР-НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ	за за КАТОТТГГІ	UA12020010010114149
Організаційно-правова форма господарювання: Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності: Оптова торгівля хімічними продуктами	за КВЕД	46.75

Середня кількість працівників: 31

Адреса, телефон: проспект ПРОСПЕКТ
СЛОБОЖАНСЬКИЙ, буд. 31Д, м. ДНІПРО,
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49083, Україна, тел.
675517352

1. Баланс

Форма
№ 1-м

Код за ДКУД

1801006

на 31.12.2024 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	454,40	2 409,60
первісна вартість	1001	486,90	2 740,90
накопичена амортизація	1002	32,50	331,30
Незавершені капітальні інвестиції	1005	126,30	7,50
Основні засоби:	1010	1 999,30	1 119,40
первісна вартість	1011	2 393,20	1 809,20
знос	1012	393,90	689,80
Довгострокові біологічні активи	1020	0	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0	-
Інші необоротні активи	1090	0	-
Усього за розділом I	1095	2 580,00	3 536,50
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	73 343,60	74 846,00
у тому числі готова продукція	1103	68 556,20	64 863,50
Поточні біологічні активи	1110	0	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	13 613,50	5 874,90

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	14 246,50	11 730,00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	67 207,80	22 018,20
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 132,10	3 169,90
Витрати майбутніх періодів	1170	2 900,90	3 025,50
Інші оборотні активи	1190	0	-
Усього за розділом II	1195	181 444,40	120 664,50
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	-
Баланс	1300	184 024,40	124 201,00

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10,00	10,00
Додатковий капітал	1410	0	-
Резервний капітал	1415	0	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	475,30	4 396,00
Неоплачений капітал	1425	(0)	(-)
Усього за розділом I	1495	485,30	4 406,00
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	50 001,70	42 976,00
товари, роботи, послуги	1615	115 269,10	59 422,70
розрахунками з бюджетом	1620	0	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	-
розрахунками зі страхування	1625	0	6,90
розрахунками з оплати праці	1630	0	15,30
Доходи майбутніх періодів	1665	0	-
Інші поточні зобов'язання	1690	18 268,30	17 374,10
Усього за розділом III	1695	183 539,10	119 795,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	184 024,40	124 201,00

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2024

Форма
№ 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	161 345,80	63 020,90
Інші операційні доходи	2120	5 950,20	415,60
Інші доходи	2240	797,00	328,80
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	168 093,00	63 765,30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	116 758,40	53 942,90
Інші операційні витрати	2180	33 911,50	8 311,70
Інші витрати	2270	12 641,70	941,50
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	163 311,60	63 196,10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	4 781,40	569,20
Податок на прибуток	2300	860,70	126,00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	3 920,70	443,20